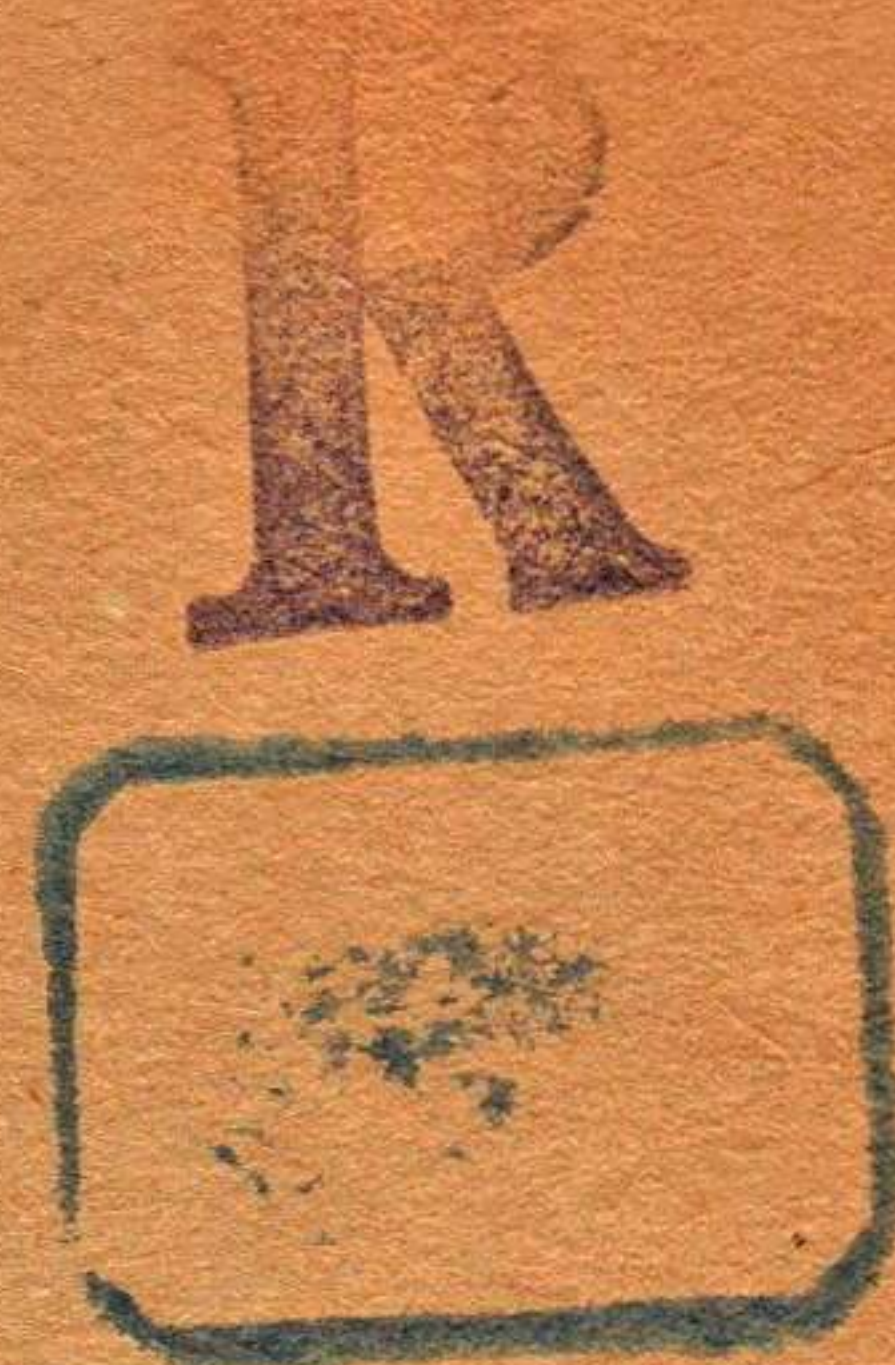

กฐิน กถา

พระสุพจน์มุนี (ฉิน ธรรมประทีป ป.๖) วัดบวรนิเวศวิหาร

เรียบเรียง

๔ สำนักงานมหามกุฏราชวิทยาลัย

พิมพ์ช่วยในงานพระราชทานสมณศักดิ์

พระสุเมธีธรรมภาณ (บู่ สุจินฺโน ป.๕)

วัดบรมนิวาส

๔ ธันวาคม ๒๕๕๓

หอสมุดแห่งชาติเดิมพระเกียรติ ร.๕ นครราชสีมา

กฐินกถา

พระสุพจน์มุนี (ฉิน ธรรมประทีป ป.๒) วัดบวรนิเวศวิหาร

เรียบเรียง

สำนักงานมหามกุฏราชวิทยาลัย

พิมพ์ช่วยในงานพระราชทานสมณศักดิ์

พระสุเมธีธรรมภาณ (บุ สุจินฺโน ป.๕)

วัดบรมนิวาส

๔ ธันวาคม ๒๕๕๓

เลขที่ 102

เลขที่ 294.304
W 414 K

เลขที่ ~~16764~~

H. 33 216764

คำนำอนุโมทนา

ในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา^{๙๕}ปี^{๙๕} กรรมการแผนก
ตำราของมหาวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้รับพระ
ราชทานสัญญาบัตร^{๙๕}มณศักดิ์^{๙๕} ๒ รูป คือ

๑. พระมหาบุ^{๙๕} สุจิณฺโณ ป.๙ วัดบรมนิวาส เป็นพระราชาคณะ
ที่ พระสุเมธีธรรมภาณ

๒. พระมหาจับ อุกุณฺโธ ป.๙ วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นพระครู
พระปริต ประจำสำนักวัดบวรนิเวศวิหาร ตำแหน่งพระครูพุทธมนต์
ปรีชา

มูลนิธิมหาวิทยาลัย ชำบ^{๙๕}ซึ่งในพระมหากรุณาธิคุณ
และตระหนักในความตั้งใจ ช่วยการช่วยงานของท่านทั้งสอง จึงรับ
เป็นธุระจัดการพิมพ์ถวาย.

หนังสือ^{๙๕}กฐิน^{๙๕}กถา^{๙๕} ได้พิมพ์จำหน่ายมาหลายศกแล้ว คณะ
บิณฑบาต^{๙๕}กฐิน^{๙๕} มีผู้มาขอพิมพ์ไปแล้ว ถึง ๗,๓๐๐ เล่ม แต่ในคราว
พิมพ์^{๙๕}วาร^{๙๕}งาน^{๙๕}มณศักดิ์^{๙๕}กถา^{๙๕} ได้เพิ่ม^{๙๕}วิธี^{๙๕}ตัด^{๙๕}ฉา^{๙๕}น^{๙๕}อก^{๙๕}เพื่อ^{๙๕}สะดวก^{๙๕}แก่^{๙๕}
ใคร่ปฏิบัติ^{๙๕}ใน^{๙๕}กฐิน^{๙๕}ให้^{๙๕}ถูกต้อง^{๙๕}ตาม^{๙๕}พระ^{๙๕}พุทธ^{๙๕}บัญญัติ^{๙๕} จักอาศัย^{๙๕}เป็น^{๙๕}คู่มือ^{๙๕}
ในการทำ^{๙๕}ผ้า^{๙๕}ได้.

สำนักงานมหาวิทยาลัย ขออนุโมทนาในฐานันดรของ
พระสุเมธีธรรมภาณ และขอตั้งสัตยาธิษฐานอำนวยการให้พระสุเมธี-
ธรรมภาณ (บุ^{๙๕} สุจิณฺโณ ป.๙) จงปราศจากโรคาพาธ อุปัท

อันตรายภัยพิบัติทั้งปวง บริบูรณ์ด้วยสันติสุข มั่นคงงอกงามในพระ
 ธรรมวินัยของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อเป็นกำลังช่วยกันทำกิจ
 พระศาสนา ต่อกันไปตลอดกาลนาน.

สม-อรรถพร

สำนักงานมหามกุฏราชวิทยาลัย

๔ ธันวาคม ๒๔๕๓

คำนำ

ถ้าเหตุที่เรียบเรียงหนังสือเรื่องกฐินกถาขึ้น ก็ด้วยความขอ
ร้องของพระครูพิทักษ์ธุระกิจ (นัย คงพันธ์) วัดเด่นาฒนาราม
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ท่านปรารภว่า เรื่องกฐินนี้ มีปัญหา
มาก และเข้าใจยาก. เพียงแต่ในภาษาไทยที่ท่านเรียบเรียงไว้ ข้อ
ความก็แตกต่างกัน เช่นใครเป็นผู้ทอดกฐินครั้งแรก? ที่แสดงว่า
นางวิสาขาก็มี นายคินบาดก็มี พระนางมหาปชาบดีโคตมีก็มี. ท่าน
เข้าใจว่าผู้ที่ทอดกฐินครั้งแรกคงมีแต่ ๑ เท่านั้น. ไม่น่าจะมีถึง ๒-๓
เช่นนั้น. ยิ่งวิชัยปฏิบัติที่ไซกันอยู่บัดนี้ก็หายอย่าง ไซผาที่ดำเรจแดง
เป็นองค์กฐินก็มี ไซผาขาวก็มี บันฝ้ายและทอดผ้ากันในวันนั้นก็มี
ไม่รู้ว่าจะยุติอย่างไร.

ความจริง เรื่องกฐินนี้ ถ้าถือตามพระบาลีโดยตรง ก็ไม่
ยุ่งยาก พระบาลีไม่แสดงผู้ถวายกฐินคนแรก เพราะประธานพุทธา-
บุญชาติดวงหน้าไว้เป็นพิเศษ ความมีแจ้งในท้องเรื่องแล้ว ยังขึ้นจะให้
มีผู้ถวายกฐินคนแรกด้วย ก็ยุติไม่ได้โดยเอง ยิ่งออกความเห็นมาก
เรื่องยิ่งมาก แล้วยังไม่ได้ความจริง และการไซผาที่ดำเรจแดงหรือ
ผ้าขาวเป็นองค์กฐิน พระบาลีก็แสดงไว้ชัดแล้วไม่น่ามีปัญหาเลย.
ส่วนที่ให้เกิดปัญหาและเข้าใจยากก็เป็นชนอรรถกถาหรือฎีกา แม้จะ
ถือความตามนัยอรรถกถาตามันตปาฐาทีกาที่แนะไว้คนหนึ่ง เมื่อ
คำพระบาลีกับอรรถกถาแย้งกัน ให้ถือพระบาลีเป็นใหญ่ ปัญหา

จะหมดไปทันที. อนึ่ง เมื่อภิกษุได้อุโมทนากริณแล้ว ก็ถืออาภิสังข์
 แห่งกริณตามพระพุทธานุญาต ไม่ได้ถือตามอรรถกถา เมื่อเป็นเช่นนั้น
 ทางที่ถูกก็ต้องถือพุทธวจนะเป็นใหญ่.

ขอขอบใจพระมหาสงวน ป. ๗. วัดราชบพิธ และพระมหาเดรัจฉ
 ป. ๘ วัดราชประดิษฐ์ฯ ซึ่งได้เป็นกำลังช่วยกันตมา และเพื่อนร่วม
 ดำเนินงานที่ได้เป็นผู้ร่วมคิด พระปริยัติโสภณ วัดด้ามพระยา และ
 พระมหาเถร ป. ๘ วัดมหาธาตุ ที่ได้ช่วยทักท้วง ขอขอบพระคุณ
 สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์และสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ที่ได้ตรวจ
 แก้ในบางตอน.

หวังว่าหนังสือฉบับนี้เป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจบ้างไม่มากนักขอ.

พระสุพจนมุนี

วัดบวรนิเวศวิหาร

๓๐ สิงหาคม ๒๔๘๖

กฐินกถา

พระสุพจนมุนี (ผิน ธรรมประทีป ป. ๖) วัดบวรนิเวศวิหาร

เรียบเรียง

๑. ข้อความเบื้องต้น

กฐิน^{๕๕}เป็นกาดทานพิเศษ เป็นที่นิยมของพุทธศาสนิกชนทุกชน^{๕๖}.
ผู้ใดในบุญกุศล ย่อมยกย่องการทอดกฐินว่า เป็นมหาทานอย่างสูง.
แม้พระราชามหากษัตริย์เจ้า ก็ทรงถือเป็นพระราชจริยาวัตรประการ
หนึ่ง เมื่อถึงเทศกาลได้เสด็จพระราชดำเนินพระราชทานผ้าพระกฐินตาม
พระอารามต่าง ๆ ด้วยขบวนพยุหยาตราบ้าง ด้วยขบวนอินบ้าง ตาม
ฐานะของพระอารามแต่ละภาคแต่ละ^{๕๗} ทงทางน้ำทางบก. ในบัดนี้^{๕๘}
รัฐบาลก็ยกขึ้นเป็นรัฐการอย่างหนึ่ง มอบให้กระทรวงทบวงกรม
เป็นต้น เป็นเจ้าภาพทอดกฐิน. และประชาชนก็ถือเป็นกรณียะ, ผู้ม^{๕๙}
ก่าดงมีศรัทธาก็เป็นเจ้าภาพจัดการทอดตามความสามารถของตน ๆ.
ในฝ่ายบรรพชิต พระเถระในต่างอาวาส เมื่อวัดใดได้รับพระราชทาน
ผ้าพระกฐิน ก็ไปประชุมกันแสดงมุทิตาจิตต์ เป็นเมตตากายกรรม
วจกรรม และมโนกรรม เป็นกายนามคคจิตต์ตามคคคตอวตหน^{๖๐}.

๒. ความหมายของกฐิน

กฐิน^๕ ความเต็มโดยตรงเป็นชื่อของไม้ดัด^๕ สำหรับกางซึ่งผ้า^๕
เพื่อ^๕ กระ^๕ คัด^๕ เย็บ^๕ คือเมื่อเวลาต้องการจะกระคัดเย็บ^๕ ก็เอาไม้ดัดซึ่ง^๕
เป็นแบบวางตงแล้ว^๕ จึงตัดผ้าทำไปตามแบบ^๕ วรรณดะควก^๕ แก่ผู้ยังไม่^๕
ชำนาญในการกระคัดเย็บ^๕ จวร^๕ ในบทนี้มีผู้ชำนาญในการกระคัดเย็บ^๕ จวร^๕
มากจนแล้ว^๕ จึงไม่ได้ใช้ไม้ดัดอย่างครั้งก่อน^๕ แต่ชื่อของกฐินก็ยังคง^๕
อยู่ตามเดิม เพราะเป็นชื่อของวินัยกรรมพิเศษแผนกหนึ่ง^๕ แต่ภายหลัง^๕
มาใช้เรียกเป็นชื่อของผ้าบาง^๕ ของสถานที่บางเป็นต้น^๕ ดังมีเรื่องที่จะ^๕
ปรากฏข้างหน้า.

๓. มูลเหตุทรงอนุญาตกฐิน

มูลเหตุที่พระพุทธเจ้า^๕ อนุญาตให้พระภิกษุรับกฐิน^๕ นั้น มีเรื่องเล่าไว้^๕
ในวินัยปิฎกมหาวรรคเล่ม ๕ โดยย่อว่า พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ทรง^๕
พระปรารภพระภิกษุชาวเมืองปาณฑยะ ๓๐ รูป^๕ ด่วนเป็นผู้ทรงชุกคคุณ^๕
คือ การถืออยู่ป่า^๕ บิณฑบาต^๕ บังสุกุล^๕ ผ้า ๓ ผืน^๕ เป็นวัตร^๕ พระภิกษุ^๕
เหล่านั้นเดินทางมาเฝ้าพระองค์ผู้ประทับอยู่ในเมืองสาวัตถี^๕ แต่เดิน^๕
ทางมาไม่ทัน^๕ ต้องหยุดจำพรรษาอยู่ที่เมืองสาเกต^๕ ในระหว่างทาง^๕
ห่างจากเมืองสาวัตถีเพียง ๖ โยชน์^๕ ท่านเหล่านั้นต้องหยุดจำพรรษา^๕
ด้วยใจร้อนจน^๕ เมื่อออกพรรษาพิจารณาแล้ว^๕ ฝนกำลังตกชุก^๕ พน^๕
แผ่นดินยังเปียก^๕ อากูตไปด้วยลมแฉะน้ำ^๕ ก็มิได้รอรัง^๕ พากันออกเดิน^๕
ทางไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า^๕ ได้รับความลำบากในการเดินทาง^๕
มาจวนร้อนชุกด้วยนา^๕ พระองค์ทรงพระปรารภเรื่องนี้เป็นประณมเหตุ^๕

จึงประทานพระพุทธานุญาตให้พระภิกษุกราบกกฐินในเมื่อออกพรรษา
แล้ว ทรงกำหนดเวลาอันเป็นเขตต์ของกกฐินไว้ คือ ตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ
เดือน ๑๑ ถึงกลางเดือน ๑๒.

๔. กฐินเป็นพระพุทธานุญาตพิเศษ

พระพุทธานุญาตเรื่องกกฐิน^๕ เป็นพระพุทธานุญาตพิเศษ
แปลกกว่าพระพุทธานุญาตอื่น ๆ เช่นพระพุทธานุญาตเรื่องถวายผ้า
วัสสาวาสิกขาและเรื่องถวายน้ำปานะ เป็นต้น เพราะพระพุทธานุญาต
อื่น ๆ เมื่อมีผู้ศรัทธาต้องการบริจาคทานแก่พระภิกษุสงฆ์ มาทูลขอ
พระพุทธานุญาต, พระองค์ทรงเห็นสมควร ก็ประทานพระอนุญาตให้
พระภิกษุรับได้, แต่กฐินทานนั้น มีพระพุทธานุญาตเอง ไม่มีผู้ใด
มาทูลขอ เพราะฉะนั้น เรื่องการทอดกฐิน ในพระบาลี จึงไม่ปรากฏ
ข้อผู้ถวายเป็นครั้งแรก.

๕. พระพุทธรูปประสงค์เรื่องกกฐิน

พระพุทธรูปประสงค์ ที่ประทานพระพุทธานุญาตให้พระภิกษุสงฆ์
กราบกกฐินนั้น ก็เพียงเพื่อให้พระภิกษุได้พักผ่อน พอให้พินมื่นดิน
แห้งสมควรแก่การเดินทางได้ และเพื่อทรงสังเคราะห์ให้พระภิกษุสงฆ์
ได้เปลี่ยนผ้าครองกันครึ่งหนึ่ง หรือเพื่อให้พระภิกษุมีความชำนาญใน
การทำจวรมกัศคและเย็บเป็นต้น, เพราะพระพุทธรูปประสงค์ข้อนี้ จึง
ทรงอนุญาตให้เกิดขึ้นในอารามนั้นให้เป็นลักษณะเฉพาะพระภิกษุผู้เจ้า
กฐิน ไม่ต้องแจกแก่อาคันตุกะ, และเพราะมีพระพุทธรูปประสงค์โดยเจาะจง

มากเช่นนี้ จึงทรงเปิดโอกาสโดยไม่จำกัดบุคคลที่จะเป็นทายกถวาย
 ผ้ากฐินว่า จะเป็นภิกษุหรือบรรพชิต เมื่อมีจิตศรัทธาถวายได้
 ทั้งนี้ ทั้งยังทรงลดหย่อนลักษณะบางประการให้เป็นอันงดการ
 กรวดกฐินของพระภิกษุสงฆ์อีก.

๖. พระพุทธานุญาตเพิ่มเติม

เนื่องด้วยเหตุนี้ โคมพระพุทธานุญาตเพิ่มเติม เพื่อความสะดวก
 แก่การกรวดกฐินไว้เป็นอันมาก เช่นครั้งหนึ่ง พระภิกษุทั้งหลายออก
 หมู่ในทณน ๆ ซึ่งพาตผ้ายาบ ผ้าหุด, ทรงทราบ ก็ทรงอนุญาตไม่
 ด้คงเพอตรงจวรเยบ. พระภิกษุทั้งหลายดาตผ้ากฐินในที่ไมเรียบรอย
 ผ้ากฐินชาต, ก็ทรงห้ามว่าอย่าพึงดาตผ้าในที่ไมเรียบรอย ถ้าพระ
 ภิกษุใดทำตองอาบตทุกกฎ. พระภิกษุทั้งหลายดาตผ้ากฐินไว้ทพนดิน
 ผ้ากฐินเบอนผุ่น, ก็ทรงอนุญาตให้ดาตหญารอง. ชายผ้ากฐินชำรุด
 ทรงทราบ ก็ทรงอนุญาตผาอนวาค. เมื่อผ้ากฐินไมพอ (จะขงทไมด้คง
 ใหญ่) ก็ทรงอนุญาตไมด้คงทเล็ก เชอกมดแมด้คง ดายตรงผาตดกับ
 ไมด้คง เพอตรงผาด้าหรับเยบจวร, เด้นด้าย (กเดียร) ไม้เด่มอกัน
 ก็ทรงอนุญาตให้มเครองวดขนาดดวย, แแนว้าคด ก็ทรงอนุญาตให้ทำ
 เด้นบหนต (เพอให้แนวตรง), พระภิกษุทั้งหลายเหยบผ้ากฐินดวยเท
 ทมใดดางบาง ดวยเทเบยกนาบาง ดวยเททล้วมรองเทบาง ผ้ากฐิน
 เบอน, ทรงทราบ ก็ทรงห้าม แะทรงปรบอาบตทุกกฎ. พระภิกษุ
 หลายเยบจวร รบปดายเขมดวยนวมอ ปดายนวปวค ก็ทรงอนุญาต
 ให้ล้วมปดอกนวมอหรือทเรยกวาล้บนนวมอใด. พระภิกษุทั้งหลาย

เย็บจวรในท่อน้ำแข็งได้รับความลำบาก เพราะหนาวบ้าง ร้อนบ้าง, ก็ทรง
อนุญาตค่าดา หรือมณฑปโรงกฐิน พนโรงกฐินค่า น้ำท่วมได้, ก็ทรง
อนุญาตการทำพนไฟสูง, พนทกัณฑ์ไว้งด, ก็ทรงอนุญาตเครื่องก่อ คือ
อิฐ คีตาไม้ เวลารอนโรงกฐิน พระภิกษุทั้งหลายได้รับความลำบาก
ก็ทรงอนุญาตบันได ๓ ชนิด คือ บันไดอิฐ บันไดคีตา บันไดไม้.
เมื่อชนบันได พระภิกษุทั้งหลายพลัดตกลงมา, ก็ทรงอนุญาตราวบันได
ไว้. ครอบงายาคกลงในโรงกฐิน, ก็ทรงอนุญาตให้รอนฉาบทาทั้งภายใน
ในทั้งภายนอกเป็นลวดลายก็ได้ ลวดลายก็ได้ ลวดลายก็ได้ ลวดลายเป็นช่อดอกไม้
ก็ได้ ทำเป็นเครือวัดดกก็ได้ เป็นพุ่มมกรก็ได้ เป็นดอกจอก & กัดบก็ได้
ทำเป็นช่อห้อยจวรก็ได้ เป็นลายระเคียงก็ได้. พระภิกษุทั้งหลายเย็บ
จวรแล้วทงไม้ดัดไว้ หักไปเสีย ไม้ดัดนั้นถูกหนุบบาง ปลดกบ้าง
กิด, ก็ทรงอนุญาตให้พับไม้ดัด. เมื่อไม้ดัดหัก, ก็ทรงอนุญาตให้พับ
ไม้ดัดกับไม้ไผ่หรือไม้จริง. เมื่อไม้ดัดคัดออก ก็ทรงอนุญาตเชือก
ผูก. พระภิกษุทั้งหลายพึงไม้ดัดไว้ข้างฝาบ้าง เสาข้าง แล้วหัก
ไปเสีย ไม้ดัดนั้นหัก, ก็ทรงอนุญาตให้คดองทลัดกหรือทชอ.

๓. พระพุทธเจ้าเสด็จเป็นประธานในการทำผ้า

การประชุมทำผ้าในครั้งพุทธกาลเป็นการประชุมใหญ่ มีเรื่อง
เล่าในอรรถกถาธรรมบทภาค ๔ ว่า ครั้งเมื่อพระอนุรุทธะได้ผ้าบังสุกุล
มา จะทำจวรเปลี่ยนผ้าครองดำรับเก่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทราบ
ทรงพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ๕๐๐ รูป เสด็จไปประทับเป็นประธานในวัน

๑๒
 ๑๓
 ๑๔
 ๑๕
 ๑๖
 ๑๗
 ๑๘
 ๑๙
 ๒๐
 ๒๑
 ๒๒
 ๒๓
 ๒๔
 ๒๕
 ๒๖
 ๒๗
 ๒๘
 ๒๙
 ๓๐
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

ผ้าจะถวายเป็นองค์กฐินนั้น คือ ผ้าทาด้วยเบ็ดอกไม้ ผ้าย
ใหม่ บาน ด้ายแกมใหม่ ชนิดดี, เป็นผ้าใหม่ ผ้าทอใหม่ ผ้าเก่า
ผ้าเบื่อนุ่น ผ้าทอตามร้านตลาด อย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ได้ แต่ต้อง
มผถวายเป็น การถวายนั่น ต้องเกิดชนิดด้วยศรัทธาของทายกเอง ไม่ใช่
พระภิกษุไปพูดแถมพรายหรือพูดเดียบเคียงให้เขาถวายเป็น ไม่ใช่ผ้า
ขอยืมเขามาทอด ไม่ใช่ผ้าเป็นต้นนั้นขอผ้าทาทายกมาทอดแล้วพระภิกษุ

เก็บไว้ค้างคืน และไม่ใช่ผ้าที่เป็นชนิดดัดคักย คือผ้าที่พระภิกษุได้ยัดตะ
เพราะต้องโทษตามพระวินัยบัญญัติ.

๑๐. พระภิกษุผู้จะรับกฐิน

พระภิกษุที่จะรับกฐินนั้น ต้องเป็นปกติคตะ คือ เป็นพระภิกษุ
ปรกติไม่ต้องโทษ และได้อยู่จำพรรษาในวัดเดียวกันครบ ๓ เดือน
โดยพรรษาไม่ขาด และต้องมีจำนวนครบเป็นสังฆคคตงแต่ ๕ รูปขึ้นไป
ต่ำกว่านั้นใช้ไม่ได้.

๑๑. พระกฐินเป็นสังฆกรรม

การให้ผ้ากฐินนั้น โปรดให้ทำเป็นสังฆกรรม คือการงานของ
สังฆ ให้ตั้งญัตติทุกขกรรม มอบให้พระภิกษุรูปหนึ่งซึ่งเป็นผู้สมควร
และสามารถในการนี้ เช่น รุจิบุพพกรรม ๗ อย่าง คือ ชกผ้า
กะผ้า ตัดผ้า เเนาผ้า เย็บผ้า ยอมผ้า ทำพินทุผ้า เป็นผู้ดำเนิน
การกรวดกฐิน คือทำผ้าให้เสร็จในวันนั้น.

๑๒. ผ้ากฐินใช้ทำอะไร

การทำผ้ากฐินนั้น จะทำเป็นผ้าสังฆาฏิ คือผ้าซ้อนห่มกันหนาว
อุตุตราสังค คือผ้าห่ม หรืออันตรวาสก คือผ้าห่ม ผืนใดผืนหนึ่ง
ก็ได้, แต่ถ้าจะทำเป็นอะไร ก็ต้องทำให้เสร็จจริง ๆ ทำเพียงแต่ดีกว่า
เป็นภิกขุ เช่น ชก ชก กะ ตัด เเนา ตัดดูกลม ตัดรังคุม ทำอนุวาต
เพิ่มผ้าตาม ยอมไม่ได้ เหลือเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง หาได้ไม่.
ต้องทำให้เสร็จบริบูรณ์ถูกต้องและใช้ได้ตามพระวินัยบัญญัติ และทำ
พินทุกับปะให้แล้วในวันนั้น.

๑๓. กฐินวิบัติ

เพื่อจำง่ายท่านเรียงเป็นกฐินอุทานคาถาว่า—

อุลลชี โธวนา เจว	วิจารณ์ณจ เนทน์
พนุชโนวณฺณิกณฺฑุส—	ทพฺหิกมฺมานวาทิกา
ปริภณฺทํ โอวณฺณเยยฺย	มทฺทนา นิमितฺตกถา
กุกฺกุ สนนฺธิ นิสฺสกุคฺคิ	น กปฺปณฺณตฺร เต ตโย
อณฺณตฺร ปณฺจาติเรเก	สณฺณินฺเนน สมณฺทลํ
นาณฺณตฺร ปุคฺคตา สมฺมา	นิสฺสํมณฺโชนฺโมทติ
กจฺจํ อนตฺถตํ โหติ	เอวํ พุทฺเธน ภาสีตํ

แปลความ

พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่า กฐินไม่เป็นอันกรวด เพราะเหตุเหตุนั้น คือ เพียงการ ชิด ชัก กระ ตัด เหว เย็บตะเข็บ คิดดูกุม คิดผารอง รังคุมทำอนุวาดด้านยาว ทำอนุวาดด้านกว้าง เพิ่มผ้าตาม ย่อมไม่ได้ (แต่อย่างใดอย่างหนึ่ง) ผ้าที่พูดแยมพรายได้มา ผ้าที่พูดเดียบเคียงได้มา ผ้าที่ขอยืม ผ้าเป็นต้นนหฺร ผ้าเป็นต้นดัดคคฺย เว้นจากการทำพินทุ กปฺปะ นอกจากจัวร์ ๓ ผืน เว้นจากการตัดเอง ให้มีปริมนทต มีฉันท ตังแต่ ๕ ขนไป เว้นจากการกรวดของบุคคล ไม่กรวดโดยชอบ พระภิกษุอยู่นอกกัณโหมทนา.

๑๔. ไขผ้าที่ทำเสร็จแล้วทอดกฐินได้หรือไม่

ตามพระบาณ พอดีเป็นแนวทางให้เห็นว่า ผ้ายที่จะกราดเป็นกฐิน
นั้น เป็นผ้ายังไม่ได้ตัด เย็บ ย่อม ให้เป็นต้นมณบริวาร แม้แต่อย่างใด
อย่างหนึ่งเลย. จึงมบญหาว่า ถ้าผ้านนทายกทำเป็นต้นมณบริวาร
เสร็จแล้ว นำมาถวายเป็น จะใช้ได้หรือไม่? อรรถกถาพุทธทศก หน้า ๒๓๒
ว่า เมื่อสงฆ์ให้ผ้ายกฐินอย่างหนึ่งแล้ว ผ้ายกฐินนหมมบริกรรมดำเสร็จแล้ว
(คือทำการกะดัดเย็บยอมเป็นต้นเสร็จแล้ว) ด้อย, ถ้าหาไม่ แม้พระ
ภิกษุรูปหนึ่งจะไม่ทำ ด้วยถือว่าเป็นเถระหรือเป็นพหูสูต หาได้ไม่,
พระภิกษุทุกรูปต้องประชุมกันทำการซัก การเย็บ การยอม ให้เสร็จ
ค่านักไม่ระบฐิตว่า ผ้านนทายกได้ทำเสร็จมาแล้ว หรือพระภิกษุผู้ได้รับ
มอบผ้านน ทวนชวายเป็นเสร็จเป็นส่วนตัว, ความชอบยังมีอยู่. แต่
ถึงชาวัตรณ หน้า ๑๓๓ แก้วว่า “สเจ กตเมว อุปปชชติ สุนทรเมว”
แปลว่า “ถ้าผ้ายทำเสร็จแล้วเกิดขึ้นเป็นการคตเดียว” คำนัดเป็น
รับรองผ้ายทำเสร็จมาแล้วอย่างเต็มที่, แต่ก็มีคำออกประโยคหนึ่ง ซึ่ง
เป็นคำติดต่อกับประโยคที่กล่าวมาแล้วแต่ดงว่า “อจฺฉินฺนาสิพฺพิตฺติ
ปน น วณฺณุตติ” แปลว่า “แต่ผ้านั้นไม่ตัด ไม่เย็บ ย่อมไม่ควร”
นักไม่ระบฐิตว่า ใครตัด ใครเย็บ. ส่วนในพระบาณมีระบฐิตว่า
“ตทเหว สณฺณินฺเนน สมณฺทลิกเตน อตฺถกํ โหติ กฐินํ”
“กฐินยอมเป็นอันกราดด้วยผ้ายที่พระภิกษุตัดเองในวันนั้นเท่านั้น ทำ
ให้มีมณฑล” หมายความว่า พระภิกษุต้องตัดทำเองในวันนั้น ถ้าไม่ตัด ไม่

ทำเองก็ไม่ได้ ไม่คิดไม่ทำให้มันมณฑลเป็นผ้า & ชนทหรือเกินกว่า & ชนท
 ก็ไม่ได้ ไม่ทำในวณน ทาจนอนกต ก็ไม่เป็นอนกราด ทงนน คือไม่ดำเร็ว
 เป็นกฐินไซ้ไม่ได้ตามพุทธบัญญัติ. จริงอยู่ ศัพท์ว่า สยุนินฺน อาจแปล
 ได้ ๓ อย่าง คือ แปลว่าตัดเองก็ได้ ช่วยกันตัดก็ได้ ตัดเสร็จเรียบร้อยแล้ว
 ก็ได้. แต่ในทศความบังคับให้แปลว่าตัดเอง เพราะมีบุพพกรรมทกต่าง
 มาแล้ว มีชกผ้า, กะผ้า, ตัดผ้า, เป็นต้น บังว่าพระต้องทำกันเองเป็น
 ตัวอย่าง. ทง "ส" ศัพท์ เขากับภริยาหรือนามก็ได้ เช่น สมุพฺพชฺฌิตฺวา
 สมุพฺพชฺโธ ตริสฺส
 ส แปลว่าเองทงนน แปลอย่างอื่นไม่ได้ความเลย และพระพุทธรูป
 อนุญาตเพิ่มเติม หรือเรื่องทงปรงทเป็นบาต ก็ดวนแต่ดงว่าพระทำกัน
 เองทงนน, การททำก็ว่าทอดกฐิน. คำถวายตอนท้ายว่า ปฏิคฺคเหตฺวา
 จ อิมินา ทสฺสเสน กจฺจिํ อตุถฺรตฺถุ ซึ่งแปลว่า ก็ครั้นตั้งเสร็จแล้ว จง
 กราดกฐินด้วยผ้าอันนี้ ก็เป็นคำร้องขอให้พระทำผ้า พระก็รับว่า ดาธุ,
 คำสวดในกรรมวาจา ก็รับว่าพระต้องทำผ้า. และการทำผ้าก็ต้องทำ
 ตั้งแต่เบื้องตนจนถึงที่สุด ถ้าผ้าทำเสร็จมาแล้วจะต้องขอให้ทำ ต้องสวด
 ทำไม เหตุผลเหล่านี้ เป็นหลักเครื่องยืนยัน เพราะฉะนั้น ไซ้ผ้าที่ทำได้
 มาแล้ว ถ้าถือตามมติอรรถกถาอันนี้ ก็น่าจะใช้ได้, แต่ถ้าถือตามพระพุทธรูป
 บัญญัติก็ขัดกันโดยแท้ทีเดียว. เมื่อเป็นเช่นนั้น จะยอมมติอรรถกถาหรือ
 พระพุทธรูปบัญญัติเป็นใหญ่ ก็ได้แต่ความสันติใจของผู้ปฏิบัติ. อรรถกถา
 ก็คือคำอธิบายพระพุทธรูปบัญญัติ แต่ในกถาหมายย่อมถือว่าคำอธิบาย

กฎหมายไม่ดัดแปลงกับกฎหมายได้.

๑๕. หลักฐานของอรรถกถา

ที่อรรถกถาทาง ๒ คัมภีร์ แก่รวมกัน รับรองว่าองค์กฐินที่ทำได้จริง
มาแต่ก่อนว่าเป็นการคณน ด้วยเหตุผลและหลักฐานอย่างไร ได้พยายาม
คัดลอกค้นคว้าพิจารณาแล้ว ก็ไม่พบ เมื่อท่านแก้ไขด้วยโดยไม
ให้เหตุผล ก็ต้องยุติว่าไม่ได้เหตุผลก่อน แต่ถึงอย่างนั้น ก็ยังไม่หมด
พยายามที่จะค้นหาหลักฐานต่อไปอีก เพราะตระหนักในคำของท่านว่า
ควรตำหนียก ด้วยเชื่อว่าท่านเป็นผู้อยู่ใกล้ชิดแห่งเดิม ทั้งประเทศ
ภาษา และกาตสมัย กว่าพวกเราอีก.

จึงพยายามพิจารณาต่อไปอีก ก็พบพระบาติในคัมภีร์มหาวรรค
และคัมภีร์ปริวาร มีความที่ควรถือได้เป็น ๓ ตอน คือเป็นคำดังตอน ๑
คำแนะนำตอน ๑ คำชี้ขาดตอน ๑ จักยกมาเป็นตัวอย่างโดยย่อดังนี้:-

๑) คำตั้ง เช่น “ทินฺนํ อิทํ สงฺฆเณ กจฺจิทฺตํ อิตฺถนุ-
นามสฺส ภิกฺขุโน กจฺจิทฺตํ อิตฺถริตฺตํ” ฎากฐินนี้ตั้งให้แก่พระภิกษุชอน
เพื่อกราดกฐินแล้ว.” คำประกาศนี้ เป็นคำตั้งเด็ดขาดของตั้งฆ พร้อม
ทั้งแสดงวัตถุประสงค์ไว้ด้วยชัดเจนแล้ว ย่อมถือเป็นหลักปฏิบัติการได้
แล้ว ใจความที่สำคัญในคำตั้งนั้นก็คือ ตั้งฆให้เพอกราดกฐิน คำว่า
กราด เป็นศัพท์เขมร แปลว่า “ปู” ออกจากศัพท์บาลีว่า “อตุถ”
แปลตามรูปศัพท์ว่า “ตาดผ้า” คือคดผ้าออกปูตาด. ตามรูปศัพท์
ความก็ยังมีอยู่ ไม่ระบุว่าเมื่อปูผ้าออกแล้วให้ทำอย่างไรต่อไป จึง

คองมคานะหน้าอก.

๒) คำแนะนำ เช่น “เตน กจินตุถารเกน ภิกขุณา ตทเหว
โธวิตฺวา วิมชชิตฺวา วิจาเรตฺวา นิณฺทิตฺวา สัพฺเพตฺวา รชิตฺวา
กปฺปํ กตฺวา กจินฺ อตุถริตพฺพํ” แปลตามรูปประโยคว่า “ผ้ากฐิน
อันพระภิกษุผู้กราบทูลกฐินนั้น พึงชัก ริด กระ ตัด เย็บ ย้อม ทำพินทุกับปะ
แฉกกราบในวันนั้นเท่านั้น” คำนี้ ดอนให้พระภิกษุผู้ได้รับมอบผ้า
กระทำดังแต่เบองตนจนถึงที่สุด ให้เสร็จในวันนั้น แต่ไม่ระบุชัดว่า จะ
เว้นการทำงานใดบ้างหรือไม่ ผ้าที่ทากดคามาแล้ว จะใช้ได้หรือไม่ อาจ
เป็นเหตุให้เข้าใจได้หลายทาง ทั้งเป็นแต่คำแนะนำ ไม่ใช่คำสั่งขาด จึง
คองมคาชขาดอก.

๓) คำขาด ในหมวดนี้ มีทั้งอนัตถตาการ คืออาการที่ทำ
ผ้าผิด ๒๔ อย่าง อนัตถตาการ อาการที่ผ้าถูก ๑๗ อย่าง จักยกมาเป็น
ตัวอย่าง เพียงข้อเดียว เช่น น โธวณฺมตฺเตน อตุถตํ โหติ กจินฺ
กฐินํไม่เป็นอันกราบ ด้วยอาการดังกล่าว (อย่างเดียว) คำขาดนี้
กำชับให้ทำตามคำแนะนำในข้อที่ ๒ หนักแน่นจนทุกกริยา จะเว้นหรือ
ทำสักแต่ว่าไม่ได้ กฐินไม่เป็นอันกราบ นี่เป็นอาการที่ทำผิด ส่วน
อาการที่ผ้าถูก ก็มเหอความตรงกันข้ามกับที่แสดงแล้ว.

เมื่อพระบาตแสดงไว้ชัดเช่นนี้ทุกอย่างหมดแล้ว ก็ยังแต่ไม่เห็น
ทางว่า พระอรรถกถาจารย์ได้หักฐานอย่างไร จึงได้รับรองผ้าที่ทำ
เสร็จมาแล้วไว้อย่างข้างคั่นนั้น เพราะฉะนั้น ก็คงสันนิษฐานไว้อีกชั้น

หนึ่งว่า ท่านไม่ได้แต่งหลักฐานไว้มิใช่ จึ่งยุติได้ว่า ยังไม่ได้ทั้งเหตุ
ผลทั้งหลักฐานของท่าน.

๑๖. หลักฐานของฎีกา

ได้พยายามค้นหาหลักฐานในคัมภีร์ต่าง ๆ ต่อไปอีก ก็พบข้อ
ความในคัมภีร์พุทธฎีกาที่พระฎีกาจารย์ช่อจรัสพุทธอธิบายเรื่องกฐิน
รับรองผ้าทาทายกทำสำเร็จมาแต่ใจตนหนึ่ง อ้างเหตุผลมากมาย
พร้อมด้วยให้อุทาหรณ์เป็นเครื่องประกอบยืนยันไว้ด้วย โดยความว่า
ผ้าทาทายกทำสำเร็จมาแต่ใจได้ ไม่ต้องตัดอก เหมือนกับกุดบุตรผู้มา
ขอบรรพชาอุปสมบท ถ้าโกนผมมาเสร็จแล้ว ก็ไม่ต้องทำภินทูลกรรม
คือทำพิธีโกนผมตามพระวินัยอก บรรพชาอุปสมบทได้ทีเดียว ถ้า
จะต้องให้ทำภินทูลกรรมอีก ก็จะต้องหาผมมาปลุกบนศีรษะใหม่. ฎีกา
นเถียนยืนยันแน่นแฟ้นกว่าคัมภีร์ที่กล่าวมาแต่ข้างตน จะควรเชื่อหรือไม่
ขอให้พิจารณาดังต่อไปนี้ ก็จะเห็นได้ เช่น :-

๑. เรื่องภินทูลกรรมมีพุทธานุญาตเป็นปริกัปปไว้ว่า ถ้าผู้จะบวช
โกนผมมาเสร็จแล้วไม่ต้องทำภินทูลกรรมอีก รับให้บวชได้ทีเดียว
ส่วนเรื่องกฐิน ไม่มีพระพุทธานุญาตว่าถ้าผ้าทาทายกตัดมาเสร็จแล้ว
เช่นนั้นให้รับภราตได้.

๒. เรื่องภินทูลกรรมเป็นเพียงอุปโลกนกรรม กรรมเล็กน้อย
ไม่ต้องทำภายในด้นมา เพียงแต่บอกกล่าวกันเท่านั้นก็ใช้ได้ ไม่ใช่คำสั่ง
ส่วนเรื่องกฐิน การให้ผ้าต้องทำเป็นญัตติทุกขกรรมคือคำสั่งเด็ดขาด

ไม่ใช่กรรมเล็กน้อย และต้องทำภายในดีมา.

๓. ภิกษุกรรมไม่มีกำหนดให้ทำในวันนั้น ทำก่อนวันนั้นก็ได้
ส่วนภิกษุที่มีพุทธานต์กำชับให้ทำให้เสร็จในวันนั้นอย่างเดียว ไม่ผ่อน
ให้ทำวันอื่น.

๔. การโกนผมผู้จะบวชไม่มีจำกัดว่าต้องใครเป็นผู้ทำ ส่วนภิกษุ
มีพุทธานต์กำชับเด็ดขาดว่า ต้องพระภิกษุทำเอง.

๕. การโกนผมผู้จะบวช ครองพุทธานต์พระทำกันเองก็มี กฎหัด
ทำก็มี ส่วนเรื่องภิกษุไม่ปรากฏว่ากฎหัดทำตามมาเสร็จแล้ว แม่เมือคราว
ทำผ้าของพระอนุรุทธ กฎหัดก็เป็นผู้มาช่วยเท่านั้น ถ้าจะมีพระ
พุทธประสงค์ให้ใครทำตามมาเสร็จแล้วได้ ก็ไม่จำเป็นจะต้องมีพระ
พุทธานต์เพิ่มเติมเรื่องภิกษุไว้มากมายดังกล่าวแล้วข้างต้น.

อุทาหรณ์ที่พระอุกาจารย์นำมาประกอบคำอธิบาย เข้ากับ
เรื่องภิกษุไม่ได้เลย เพราะฉะนั้น จึงยังไม่ได้เหตุผลและหลักฐานพอที่
จะให้ปลงใจเชื่อตามคำอธิบายของอุทธรูปภิกษุนี้ได้.

๑๗. เหตุที่ต้องทำผ้าให้เสร็จในวันนั้น

เพราะเหตุไร จึงมีพุทธานต์กำชับการทำอย่างหนักแน่นว่า ต้อง
ให้เสร็จในวันนั้นก่อนได้อรุณ? เรื่องนี้เป็นปัญหาที่น่าพิจารณามาก;
ตามพระพุทธรประสงค์ทรงอนุญาตการรับภิกษุขึ้นน ก็เพื่อให้พระ
ภิกษุสงฆ์ได้เปื่อยนผ้าครองกันทุกรูป และเพื่อให้ชำนาญในการทำ
ผู้ได้อรุณโมทนาภิกษุแล้ว ก็จำเป็นจะต้องรับชวนถวายเพื่อแสวงหาผ้ามา

คิดเย็บซ่อมทำเป็นผ้าครองสำหรับตน. ถ้าผู้ซึ่งได้รับมอบให้ทำผ้าของ
 กตางทำช้า ก็จะต้องเวลายาทำผ้าของผู้ใดคนหนึ่งโยมทนาย ย่อมไม่คุ้มกับ
 ค่าอุปโภคภัณฑาที่ทานผู้ได้รับมอบให้ทำผ้าอันเป็นผู้สามารถ. การทำผ้า
 ของกตางนั้นต้องประชุมช่วยกันทำ, แม้แต่พระผู้มีมาดัมพุทธเจ้าก็
 ได้ตั้งมาประทับเป็นประธานทรงช่วยอยู่ด้วย เป็นการประชุมใหญ่. ถ้า
 จะทำไม่เสร็จในวันนั้นแม้เพียงผืนเดียว จะไม่คุ้มกัน, ถ้าจะทรงยด
 เวลายาทำได้หลายวัน ความสักระดัดทอในการประชุมเพื่อทำจวร ก็จัก
 จืดจาง เป็นเหตุให้เกิดความเลื่อมเลี้ยวตามคค และไม่เป็นวธผลกตทค
 ที่ให้พระมีความชำนาญความสามารถในการทำจวร, ทั้งในการนททรง
 ดดหย่อนดัดขาบทบางประการดงมาแล้ว, ถ้าไม่เร่งการทำจวรให้เร็ว
 ก็จักไม่คุ้มกับททรงผ่อนผันดงมานั้น, เมื่อเป็นเช่นนี้จึงต้องหาทางเร่ง
 เพื่อให้ได้ผลคุ้มกับททรงผ่อนผันพุทธาณดงมา, น่าจะเป็นเพราะเหตุ
 ทงหลายดงนี้ จึงทรงเร่งให้ทำให้เสร็จในวันนั้น.

๑๘. อานิสงส์เมื่อกราตกฐินแล้ว

เมื่อได้กราตกฐินถูกต้องดแล้ว ทรงดตหย่อนพระวินัยให้เป็น
 ประโยชน์พิเศษสำหรับอานิสงส์การกราตกฐิน ๕ อย่าง คือ:-

๑. อนามนุตจาโร เทียบไปไม่ต้องอาดา ตามลักษณะที่ ๖
 แห่งขเจตกวรรค.

๒. อสมาทานจาโร เทียบไปไม่ต้องเอาผ้าครองไปครบด้ารับ.

๓. คณโภชนั นันคณะโภชนัได้ (นั่งดอมวงนัได้).

๔. ยาวทตฺถจิวรี เก็บอดิเรกจิวรีไว้ได้ตามปรารถนา.

๕. โย จ ตตฺถ จิวรูปปาโท โส เนลํ ภวิสฺสตี มดีทริ
โดยฉะเพาะในจิวรดาภที่เกิดขึ้นในทนน.

ทั้งได้โอกาสขยายจิวรกาตออกไปได้อีกรวมเป็น ๔ เดือนตลอด
เหม็นคฤศ.

๑๙. คาถาอาณิสส ๕

เพื่อจำง่ายท่านเรียงเป็นกฐินอุทานคาถาว่า

อิทํ วตฺถุ กฐินสฺส กปฺปิสฺสสนฺติ จ ปญฺจกา
อนามนฺตา อสมาจารา ตเถว คณโณชนํ
ยาวทตฺถญจ อปฺปาโท อตฺถตานํ ภวิสฺสตี.

๒๐. หลักสำหรับพิจารณาการเคาะกฐิน

ความ^๕ต้นอาณิสส^๕กฐิน ชื่อว่าการเคาะกฐิน. กฐิน^๕นั้นจะเคาะหรือ
ไม่^๕ ชื่อ^๕นี้ปติโพธ^๕ ๒ แดะมาติกา^๕ เป็นหลักพิจารณา ดังต่อไปนี้:—

๒๑. ปติโพธ ๒

๑. อาวาสปติโพธ ยังมี^๕ความกังวล คือ อาตย์ผูกใจจะอยู่ใน
อาวาส^๕นั้นอยู่.

๒. จิวรปติโพธ ยังมี^๕ความกังวล คือ อาตย์ผูกใจในการที่จะ
ทำ^๕จิวร^๕นั้นอยู่.

๒๒. เหตุการเคาะกฐิน

ปติโพธ^๕ทั้ง ๒ น^๕ ถ้ายังมี^๕อยู่แม้แต่อย่างใดอย่างหนึ่ง กฐินก็ยังไม่

ไม่เคาะ ถ้าขาดทั้งหมดยกเคาะ.

๒๓. มาติกา ๘

๑. ปกุกมณนุติกา กำหนดด้วยการหักไปเลย.
๒. นิฏฺฐานนุติกา กำหนดด้วยการทำผ้าเสร็จ.
๓. สนนินิฏฺฐานนุติกา กำหนดด้วยการปลงใจจะไม่ทำผ้า.
๔. นาสนุติกา กำหนดด้วยผ้าหาย.
๕. สวณนุติกา กำหนดด้วยได้ยินข่าวว่าเด็กอนิสังสกฐิน.
๖. อาสาวจฺเจติกา กำหนดด้วยขาดหวังในการได้ผ้า.
๗. สีม่าปกุกนุติกา กำหนดด้วยดวงพื้นเขตต์หรือเวด.
๘. สหุพฺภารา กำหนดด้วยการเคาะพร้อมกัน.

๒๔. กาถามาติกา ๘

เพื่อจำง่ายท่านเรียงเป็นกฐินอุทานคาถาว่า

ปกุกมณนุติ	นิฏฺฐานิ	สนนินิฏฺฐานณฺจนาสนํ
สวณํ	อาสาวจฺเจติ	สีมัสหุพฺภรณฺณิมิ.

๒๕. ตัวอย่างมาติกา ๘

พระภิกษุผู้ได้รับมอบให้ทำผ้า คือพระภิกษุผู้ครองผ้ากฐิน ได้จัดการทำผ้าเสร็จบริบูรณ์ จนถอนผ้าเก่าอธิษฐานผ้าใหม่ ทำพิธีกราดกฐินที่อธิษฐานหนักดี พระภิกษุผู้ร่วมอาวาสซึ่งได้รับกฐินได้ช่วยทำผ้าของกตาง จนได้อโนโมทนากฐินตามที่ผู้ครองกฐินนำเดิมขอแล้วกตางก็ว่าผู้กราดกฐินแล้ว ผู้กราดกฐินแล้วนี้ ย่อมได้รับอานิสงส์แห่งการ

กราตกฐินโดยชอบ จนกว่ากฐินจะเคาะด้วยปติโปททั้ง ๒ ดังแสดง
แล้วข้างต้น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ปติโปททั้ง ๒ ต้องเกี่ยวเนื่องใน
มาติกา ๘ เหล่านี้ทุกข้อ ด้วยยกตัวอย่างไว้ดังนี้:

๑. ปกุกมณนุติกา เช่นพระภิกษุกราตกฐิน และทำผ้าส่วนของ
คนในวัดเสร็จแล้วหัดกออกจากวัดไปเลย ด้วยคิดจะไม่กดับ. อย่างนี้
จีวรปติโปทขาดเมื่อทำผ้าเสร็จแล้ว, อาวาสปติโปทขาดเมื่อออกพ้น
เขตวัดไป, กฐินเคาะในขณะที่พ้นเขตวัดนั้น. นีทานแสดงว่าจีวร-
ปติโปทขาดก่อน อาวาสปติโปทขาดทีหลัง.

๒. นิฏฐานนุติกา เช่นพระภิกษุกราตกฐินแล้ว คิดจะไปทำจีวร
ภายนอกวัด เสร็จแล้วจะไม่กดับ. อย่างนี้เมื่อเชยออกจากวัดไป
อาวาสปติโปทก็ขาด, เมื่อทำจีวรเสร็จ จีวรปติโปทก็ขาด กฐินเคาะ
พร้อมกับการทำผ้าเสร็จ. นีทานแสดงว่า อาวาสปติโปทขาดก่อน จีวร
ปติโปทขาดทีหลัง.

๓. สมนิฏฐานนุติกา เช่นพระภิกษุกราตกฐินแล้ว ถอนเอาผ้าหัด
ออกจากวัดไป ด้วยคิดว่าจะไปทำจีวรภายนอกวัดแล้วจะกดับ แต่
เมื่อออกไปแล้วกลับใจว่า ไม่ทำจีวรและไม่กดับละ, กฐินก็เคาะพร้อม
กับความตกใจนั้น. นีทานแสดงว่า อาวาสปติโปทกับจีวรปติโปท
ขาดพร้อมกัน.

๔. นาสนุติกา เช่นพระภิกษุกราตกฐินแล้ว ถอนเอาผ้าออกจาก
วัดไปทำจีวรนอกวัดด้วยคิดจะไม่กดับ. เมื่อกำลังทำจีวรอยู่, จีวรนั้น

หายไปแล้ว อย่างนี้อาวาส์ปติโพธชาดเมื่อเชอพนเขตต์วัด, จัวรปติโพธ
ชาดเมื่อผ้าหาย. กฐินเคาะพร้อมกบผ้าหายนั้น. นทานแสดงว่า
อาวาสปติโพธชาดก่อน จัวรปติโพธชาดที่หลัง.

๕. สวณนุติกา เช่นพระภิกษุกราตกฐินแล้ว ออกไปทำจีวรนอก
วัด ตั้งใจว่าจะกดับ พอทำจีวรเสร็จก็ได้อาวาส์ ดังชี้ในวัดนั้นเคาะ
กฐินแล้ว อย่างนี้ทานแสดงว่า จัวรปติโพธชาดก่อน อาวาสปติโพธ
ชาดพร้อมกบที่ไดยนชาวนั้น.

๖. อาสาวจุเนติกา เช่นพระภิกษุกราตกฐินแล้ว หดกออกจาก
วัดไปโดยดียวไม่คิดจะกดับ แต่มีความหวังว่าจะได้ผ้า และจะทำจีวร
ข้างหน้า แต่หาผ้าไม่ได้ หมดความหวัง. อย่างนี้อาวาส์ปติโพธชาด
เมื่อพนเขตต์วัด. จัวรปติโพธชาดเมื่อหมดความหวังในการได้ผ้า, กฐิน
เคาะในขณะหมดความหวังนั้น, นทานแสดงว่า อาวาสปติโพธชาด
ก่อน จัวรปติโพธชาดที่หลัง.

๗. สัมปากกนุติกา เช่นพระภิกษุกราตกฐินแล้ว ถอดเอาผ้าออก
จากวัดไป ด้วยคิดว่าจะไปทำจีวรภายนอกวัดแล้วจะกดับ เมื่อทำผ้า
เสร็จแล้วพักอยู่ภายนอกวัดดวงเขตต์กาดที่กำหนด. อย่างนี้จัวรปติโพธ
ชาดเมื่อทำผ้าเสร็จ อาวาสปติโพธชาดเมื่อหมดเขตต์กาดที่กำหนด.
กฐินเคาะพร้อมกบพนกาดกำหนดนั้น. นทานแสดงว่า จัวรปติโพธชาด
ก่อน อาวาสปติโพธชาดที่หลัง.

๘. สหุพุฏฐาร่า เช่นพระภิกษุกราตกฐินแล้ว ถอดเอาจีวรหด

ออกจากวัดไป คิดว่าจะก่ดบ พอทำจัวร์เดร์จกก่ดบมาท่นกาดเตาะ
 กฐินพร้อมบ่ดงฆ. อย่างน่ท่นแ่ดดงว่า อาวาสปติโพธิกับจัวร์ปติโพธิ
 ชาติพร้อมกัน.

๒๖. สรุปมัตติกา ๘

ตามมัตติกา ๘ ที่ท่นแ่ดดงเป็นตัวอย่างไว้น เมื่อสรุปความแ่ด
 หตุที่ให้กฐินเตาะกิม ๒ อย่าง คือ กฐินเตาะเองเพราะหมดอายุ เช่น
 ถึงกำหนดหมดเขตศกอันด่งล่กฐินอย่างหนึ่ง เตาะเพราะประโยคแห่ง
 การกระทำอย่างหนึ่ง เตาะเพราะหมดกำหนดกาดเวดาได้ในมัตติกาข้อ
 ๖ สืบมาปุกกุนตติกา เตาะเพราะประโยคแห่งการกระทำนั้นแบ่งออกเป็น
 ๒ คือ การกระทำของบุคคล คือพระภิกษุณะเพราะรูป ๆ อย่างหนึ่ง
 การกระทำของด่งฆอย่างหนึ่ง เตาะเพราะการกระทำของบุคคลนั้น
 ความแจ้งอยู่แ่ด เช่น นิฏฐานนตติกา ในมัตติกาข้อ ๒ เป็นต้น ไม่จำ
 เป็นตองนำมาอธิบายให้ยดยาวอก เตาะเพราะการกระทำของด่งฆนั้น
 เช่นด่งฆพร้อมกันเตาะได้ในมัตติกาข้อว่า สวณนตติกา และ สหุพุกการา.

๒๗. เหตุที่สงฆ์เตาะกฐิน

ด่งฆเตาะกฐินด้วยมัตติกา นั้น เพราะเหตุไร ความไม่ขาวแต่เมื่อ
 อนุมาณดูก็พอเห็นทาง เช่นด่งฆตกดงย้ายหรือยุบวัดเป็นต้น แต่ใน
 ภิกษุณวาทก หนา ๑๔๕ แ่ดว่า อุบาสกผู้หนึ่งตองการจะถวายอกาดจัวร์
 แก่อุกโตสงฆ์ในวันฉลองวิหารที่ตนสร้าง จึงวอนให้ด่งฆเตาะกฐิน
 พระพุทเจ้าทรงทราบ ก็ประทานพระพุทธานุญาตให้ด่งฆเตาะกฐินด้วย

ญัตติทุติยกรรมวาจา อนนฺกแดฺตงวํ สงฺฆเตระกฐินํ คือเด็กอาฬงศ์-
กฐินได้แต่การเด็กนั้น ต้องทำเป็นสังฆกรรม คือ การงานของสงฆ์.

๒๘. ความต่างแห่งสวนันตีกา กับ สหุฬาร

สวนันตีกา กับ สหุฬาร ๒ มาติกาน์ ต่างกัน คือ สวนันตีกา
สงฆ์ในวันนั้นเตระกฐิน โดยพระภิกษุผู้ออกไปทำผ้าภายนอกดีมา ไม่
ได้เข้าร่วมกรรมด้วย ส่วนสหุฬาร พระภิกษุผู้ออกไปทำผ้าภายนอก
ดีมาได้ไปร่วมกรรมด้วย. อนึ่ง สวนันตีกาก็เป็นภิกษาของพระภิกษุผู้ได้
ข่าวที่สงฆ์เตระกฐินด้วยสหุฬารนั่นเอง.

๒๙. เกิดพิบัติเมื่ออนุโมทนาแล้วกฐินเตาะหรือไม่

เมื่อพิจารณาตามเนื้อความในมาติกาน์ทั้งหมดแล้ว จะเห็นได้ว่า
พระภิกษุผู้ครองกฐินมีอันเป็น เช่นถึงมรณะหรือตักเป็นตน หรือผ้า
นั้นเป็นอันตราย เช่นถูกไฟไหม้หรือหายเสีย อาฬงศ์กฐินของพระ
ภิกษุรูปอื่นผู้ได้อนุโมทนาแล้ว ก็ไม่ระงับ เพราะการกราดกฐินนั้น
สงฆ์ได้ทำแต่พระภิกษุได้อนุโมทนาแล้ว. ส่วนอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น
เป็นเรื่องเฉพาะบุคคล เหมือนกับพระภิกษุผู้อุปสมบทชนในสงฆ์ มี
อุปสมายเป็นประธาน, เมื่ออุปสมบทแล้ว พระอุปสมายมีอันเป็นไป
พระภิกษุผู้อุปสมบทแล้ว ก็คงภาวะเป็นพระภิกษุอยู่ ไม่ขาดจากความ
เป็นพระภิกษุนั้น.

พระภิกษุทั้งหลายในบัดนี้ซึ่งได้อนุโมทนากฐินแล้ว โดยมาก
หมดจิวรปติโพช คือ ไม่มีกังวลที่จะทำผ้า, แต่กฐินของท่านไม่เตาะ

เพราะยังมีดาวดำปติโพชอยู่ แต่ถ้านดาวออกจากวัดไปเลย ไม่คิดจะ
กذبมาอีก ขาดดาวดำปติโพชแล้ว ก็สูญก็เคาะ.

๓๐. เรื่องเมืองปาเถยยะ หรือ เมืองปาถา

เมืองปาเถยยะที่กล่าวไว้ในเรื่องกฐินนั้น บางท่านว่าเป็นเมือง
เดียวกับเมืองปาถา ดังปัจจัยเพื่อให้เป็นข้อบุคคลไปตามไวยากรณ์ จึง
เป็นปาเถยยะ และแสดงว่า เป็นเมืองเดียวกับเมืองปาถา ได้สอบดู
แล้ว ในอรรถกถาหาพรรค วินัยปิฎกว่า “ปาเจยฺยํ นาม โกสเลสุ
ปัจฉิมทีสาภาเค รณฺฑิ” “แคว้นที่ชื่อว่าปาเถยยะ (นั้น) อยู่ในทิศ
ตะวันตกแคว้นโกศด” อรรถกถาว่าปาเถยยะเป็นชื่อของรัฐโดยตรง
ไม่ใช่เป็นชื่อของบุคคล เมื่อเป็นเช่นนั้น ถ้าจะให้ชื่อของบุคคลก็ต้อง
เป็นปาเถยยกา หรือปาเถยยะ ซึ่งแปลว่า ผู้อยู่ในแคว้นปาเถยยะ
และไม่เรียกว่าเมืองปาถา. ส่วนเมืองปาถา พระสูตรต่าง ๆ เช่น
มหาปริณิพพานสูตร มหาพรรค ทศนิกาย เรียกว่าเมืองปาถาตรง ๆ มี
บาลีในสังยุตตนิกาย นิทานพรรค หน้า ๒๓ ว่า “ปาเวยฺยกา” แต่ก็
เป็นชื่อของบุคคล แปลว่า “พระภิกษุผู้ชาวเมืองปาถา” ไม่ใช่ชื่อของ
เมือง. เมืองปาเถยยะ หรือ ปาถา กับเมืองปาถา เป็นเมืองเดียวกัน
หรือไม่ แผนทศมพูทวปกรัณพุทธกาด ทศกรมโฆษณาการพิมพ์แจก
เมื่อ พ. ศ. ๒๔๘๕ แสดงว่าเมืองปาถาอยู่ทิศตะวันออกของแคว้นโกศด
ตรงข้ามกับเมืองปาเถยยะ ที่อรรถกถาแสดงไว้ จึงยังยุติไม่ได้.

๓๑. ประวัติปาเถยยกภิกขุ

ปาเถยยกภิกขุ ๓๐ รูปนั้น อรรถกถาธรรมบทและอรรถกถา-
มหาวรรคแห่งวินัยปิฎกว่าเป็นภิกษุทศกคัย ๓๐ คนนั่นเอง ซึ่งได้เฝ้าพระ
บรมศาสดาทรงไธมาย. ท่านเหล่านั้นเป็นพระอริยบุคคล อย่างสูงเป็นพระ
อนาคามี อย่างต่ำเป็นพระโสดาบันนี้ ไม่มีบุรุษปะปนอยู่เลย.

๓๒. ที่มาเรื่องกฐิน

เรื่องกฐินมีมาในพระวินัยปิฎก ๓ คัมภีร์ คือ คัมภีร์จุลวรรค
ทุติยภาค เดิม ๗ หน้า ๒๔ ถึงหน้า ๒๗ คัมภีร์ปวาร เดิม ๘ หน้า
๔๒๖ ถึงหน้า ๔๔๒ คัมภีร์มหาวรรค ทุติยภาค เดิม ๕ หน้า ๑๓๕ ถึง
หน้า ๑๖๗ แต่คัมภีร์หลังนี้ แต่งเนื้อความพิสดารละเอียดดะออกว่า
คัมภีร์อื่น ๆ. ส่วนในอรรถกถาและปกรณ์ต่าง ๆ มีแต่งไว้หลาย
คัมภีร์ นอกจากอรรถกถาแห่งวินัยปิฎกที่กล่าวแล้ว ยังมีกฐินชาวจีรณ
และกฐินชาวจีรพุทธิกฐิกฐิก และคัมภีร์อื่น ๆ อีก ผู้ต้องการความพิสดาร
ค้นดูได้. ในบทกฐินแต่ใจความแห่งคัมภีร์นั้น ๆ มาพรรณนาพอได้
ความ. ส่วนในภาษาไทย ก็มีหนังสือวินัยมุข เดิม ๓ และกฐินนิตการ-
วชิระบบของสมเด็จพระสังฆราช วัดราชประดิษฐ์ฯ พอค้นดูได้.

เมื่อเรื่องของกฐินเป็นดังแสดงมานี้ ผู้ต้องการอ่านดังแสดงแห่งกฐิน
และบูชาพระพุทธประสงค ก็ควรปฏิบัติให้ถูก จักชื่อว่าได้ช่วยกัน
รักษา และยกย่องพระธรรมวินัย คือ พระพุทธศาสดาไว้. ย่อมเป็น
บุญเป็นกุศลอย่างมาก.

๓๓. ไทยธรรมถวายในกฐิน

ไทยธรรม คือ เครื่องบริขารสำหรับถวายเป็นบริวารในการทอดกฐินนั้น ครั้นพุทธกาลไม่ปรากฏว่ามี ผู้บางท่านมุ่งประโยชน์ทางพระวินัยโดยตรงจึงนำผ้าขาวไปถวายเท่านั้น เมื่อเสร็จแล้วจึงไปจัดการฉลองกาดทานนั้นภายหลัง. แต่บัดนี้นิยมเป็นประเพณีทอดทอดถึงกันว่า มีบริวารเป็นบริวารด้วย แต่จะมีมากหรือน้อยอย่างไรก็ตามแต่ศรัทธาของผู้ถวาย. ส่วนของที่เป็นหตุกขนพนทกฐินหลวงและไม่ใช่กฐินหลวง กำหนดเป็นอย่างเดียวกัน มีรายการดังนี้:—

๑. ผ้าไตร (ถ้าเป็นวัดที่มีการทำผ้าต้องมีผ้าขาวด้วย).
๒. ผ้าห่มพระพุทธรูปที่เป็นพระประธานและพระสาวก.
๓. บาตรพร้อมด้วยถาดกผ้าและเชิง.
๔. เข็ม ด้าย มีดโกน หินลับมีด (ควรมีกระบอกรองน้ำด้วย).
๕. พัดรอง.
๖. เทียนสำหรับจุดสวดพระปาฏิโมกข์ตลอดปี ๒๔ เด็ม ๆ หนึ่ง
หนัก ๓-๔ บาท ถ้าปีใดมี ๘ ส่องหนัก ๒๖ เด็ม ทำเป็น
มัดให้เรียบร้อย.
๗. หมอน.
๘. มุ้ง.
๙. เสื้อหรือพรม.
๑๐. ผ้าห่มนอน.

๑๑. ดำรับคาวหวาน.

๑๒. ทนายเนนรอน.

๑๓. กระโถน.

๑๔. ยาบ้าบัดโรค.

๑๕. เครื่องเหล็ก เช่นเคียว ขวาน ค้อน กบ ค้อน.

ส่วนพระคู่สวดและพระอินทร์ จักถวายอย่างไรก็ไม่กำหนด
ตามแต่ศรัทธาของผู้ถวาย.

เมื่อนิยมความบริวารเป็นบริวารแล้ว บริหารก็เป็นบริวารหนัก
มทั้งส่วนที่เป็นดุษฎีภัณฑ์ ทั้งส่วนที่เป็นครุภัณฑ์ ส่วนดุษฎีภัณฑ์นั้น ไม่
มีปัญหายุ่งยากอะไร เพราะมีพระพุทธานุญาตให้ตั้งแจกกินได้ เมื่อ
ตั้งแจกไปแล้ว ก็ตกเป็นของบุคคลไปตามจำนวน ส่วนครุภัณฑ์นั้น
มีปัญหามาก เพราะมีพระวินัยห้ามไว้ไม่ให้แจกกิน เป็น อวิสขุชิย
ตละไม่ได้ อเวลงคิย แจกไม่ได้ แม้แจกไปแล้วก็ไม่เป็นอันแจก ถ้า
ชนแจกก็เป็นอาบัติมีโทษแก่ผู้แจก.

เพราะฉะนั้น ผู้พระวินัยจึงหาทางป้องกันโทษที่จะเกิดขึ้นในภาย
หลัง เช่นในรุ่นอรรถกถาที่หาวิธีป้องกันมาแล้ว ด้วยให้เติมคำถวายว่า
“ เยน อมฺหากํ กจิณํ กหิตํ ตสฺสเสว เทม ” แปลว่า ผู้ใดครอง
กฐินของข้าพเจ้าทั้งหลาย ข้าพเจ้าถวายผู้นั้นแน่ เมื่อเต็มประโยค
นี้เข้าในคำถวายแล้ว ตั้งสมมุติให้ภิกษุรูปใดครองกฐิน บริหารที่เป็น
บริวารทั้งดุษฎีภัณฑ์ทั้งครุภัณฑ์ ก็ตกเป็นของผู้ครองนั้นด้วย ก็หมด

ปัญหาในเรื่องบริวารของกฐินเหมือนกัน.

ยิ่งในบัดนี้ ผู้ถวายได้ทำบุญแยกตั้งของไว้เป็นถวณ ๆ คือเป็น
ของกฐินแต่ละเป็นบริวารของกฐินถวณหนึ่ง ของคู่สัตว์และของพระ
อันดับถวณหนึ่ง ของสิ่งสำหรับวัดถวณหนึ่ง ก็ได้ผลเรียบร้อยคชน
มาก เป็นประโยชน์ของกันความเข้าใจผิดไปถึงไทยธรรมที่ถวายพระ
คู่สัตว์และพระอันดับได้ด้วย เป็นของควรปฏิบัติโดยแท้.

๓๔. คำถวายกฐิน

คำถวายกฐินที่ใช้กันอยู่ในบัดนี้นิยมใช้ถวายด้วยภาษาบาลี บาง
แบบก็ใช้เพียง โอโณชยาม เท่านั้น เติมแต่บท ทุติยมฺปิ - ตติยมฺปิ
เข้าไปด้วย เช่นว่า อิมานิ มยํ ภนฺเต สปริวารานิ กฐินจิวารานิ
ภิกขุสงฺฆสฺส โอโณชยาม. แล้วก็เติม ทุติยมฺปิ ตติยมฺปิ ๆ เป่ ๆ
ไม่มีคำขอให้สงฆ์รับและกราตกฐิน แต่บางแบบก็มีบริบูรณ์ทุกอย่าง
แต่ทุกแบบก่อนที่จะถวาย ผู้ถวายต้องไปสักการะพระพุทธรูปซึ่งเป็น
พระประธานก่อน แล้วจึงเปล่งคำว่า นโม ๓ จบ แล้วจึงเปล่ง
คำถวาย.

(๑) คำถวายผ้ากฐินทานแบบที่ไม่เติม

(ว่านโม ๓ ทน)

อิมํ	ภนฺเต	สปริวารํ	ข้าแต่ท่านผู้เจริญ	ข้าพเจ้า
กฐินทุสฺสํ	สงฺฆสฺส	โอโณ -	ทั้งหลาย	น้อมนำผ้ากฐินกับทั้ง
ชยาม.			บริวารนี้	เพื่อดังนี้.

สาธุ โน ภนุเต สงฺโฆ
 อิมํ สปริวารํ กจฺจิทฺถุสฺสํ
 ปฏิกุคฺคณฺหาตุ,

ปฏิกุคฺคเหตฺวา จ อิมินา
 ทุสฺสเสน กจฺจิทฺถํ อตฺถรตฺตํ อมฺหากํ
 ทิฆมรตฺตํ หิตาย สุขาย.

ขอสงฆ์จงรับผ้ากฐิน กับทั้ง
 บริวาร^๕ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย.

ก็แด่ครนรับแล้ว จงกราต
 กฐินด้วยผ้า^๕ เพื่อประโยชน์ เพื่อ
 ความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย
 ด้นกาดนาน เทอญ.

(๒) คำถวายผ้ากฐินทานแบบที่เดิม

(อ่านโม ๓ หน)

อิมํ ภนุเต สปริวารํ
 กจฺจิทฺถุสฺสํ สงฺฆสฺส โอโณชยาม

(เยน อมฺหากํ กจฺจิทฺถํ คหิตํ
 ตสฺสเสว เทม).

สาธุ โน ภนุเต สงฺโฆ
 อิมํ สปริวารํ กจฺจิทฺถุสฺสํ
 ปฏิกุคฺคณฺหาตุ

ปฏิกุคฺคเหตฺวา จ อิมินา
 ทุสฺสเสน กจฺจิทฺถํ อตฺถรตฺตํ

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้า
 ทั้งหลาย น้อมนำผ้ากฐินกับทั้ง
 บริวาร^๕ เพื่อสงฆ์.

(ภิกษุรูปใดได้รับผ้ากฐินของ
 ข้าพเจ้า ๆ ถวายแก่ภิกษุรูปนั้น).

ขอสงฆ์จงรับผ้ากฐิน กับทั้ง
 บริวาร^๕ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย.

ก็แด่ครนรับแล้ว จงกราต
 กฐินด้วยผ้า^๕.

อมุหากัม ทัมมรตตัม หิตาย
สุขาย.

เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข
แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สันถาตถนา
เทอญ.

วิธีตัดจิว

ขนาดของจิว มีห้ามแต่ไม่ให้ทำเกินกว่าจุดประมาณ ที่กำหนดไว้ในลักษณะที่ ๑๐ แห่งรัตนวรรค คือ ยาว ๕ คืบ กว้าง ๖ คืบ โดยคืบพระสุคต ส่วนขนาดย่อมกว่า ก็แล้วแต่พ่อค้าบุคคลผู้ครอง ไม่มีข้อห้าม.

ประมาณที่ใช้ในเมืองเรา ยาวไม่เกิน ๖ ศอก กว้างไม่เกิน ๕ ศอกของผู้ครอง พอได้ปริมาณพอดีเมื่อห่ม.

สำหรับดบประมาณที่ใช้ในเมืองเรา ยาวไม่เกิน ๖ ศอก กว้างไม่เกิน ๒ ศอกของผู้ครอง.

การตัดจิวที่จะอธิบายต่อไปนี้ จะใช้นวฟุตเป็นมาตราวัด เพราะเห็นว่า ไม่บันทึกใช้กันอยู่โดยทั่วไปหาได้ง่าย ขนาดและตัวอย่างนี้ มีใช้เป็นแบบที่ตายตัวทีเดียว ให้ขยายตามขนาดของบุคคล เพียงแต่วางหลักกว้าง ๆ ไว้เท่านั้น.

เวลาจะตัดกะดังนี้

๑. จิวพึงกะให้ได้ขนาดคือ กว้าง ๕ ศอก ยาว ๖ ศอกของผู้ครอง และอนุวาทกว้าง ๕ นิ้ว กุดีกว้าง ๒ นิ้วครึ่ง ตัดเป็นจิว ๕ ชิ้นท.

๒. เบื้องต้น ให้วัดศอกของผู้ที่จะครองก่อน ว่ายาวกหนด เมื่อวัดได้เท่าไรแล้ว ให้เอา ๖ ศอก คือความยาวของจิวคุณ เมื่อคุณได้เท่าไรแล้ว ให้คิดเป็นเนื้อที่ของกุดีได้ ๕ กุดีๆหนึ่ง กว้าง ๒ นิ้วครึ่ง & กุดีก็เท่ากับ ๑๐ นิ้ว อนุวาท ๒ ข้างๆ ละ ๕ นิ้ว ๒ ข้างเป็น ๑๐ นิ้ว

เมื่อรวมกับกุด ๕ กุด จึงเป็นเนื้อที่ ๒๐ หนวพอด.

๓. ให้เอา ๒๐ หนวไปลบความยาวทั้งหมดของจัวร์ เมื่อลบแล้ว คงเหลือเท่าไรให้เอา ๕ ชนัทหาร เมื่อได้ผลลัพธ์เท่าไรแล้ว ให้เอา อนุภาค ๕ หนวมาบวก ๆ ได้เท่าไร ก็เป็นความกว้างของชนัทศวรรวมทั้ง ๒ ข้าง ชนัทศวรรวมทั้งกุดติดอยู่ทั้ง ๒ ข้างรวม ๕ หนว ก็เอา ๕ บวก จำนวน ๕ ชนัทที่หารได้ จึงเป็นความกว้างของชนัทศวรรวม.

ชนัทศวรรวม ๒ ตัว คือศวรรที่ติดกับศวรรทั้ง ๒ ข้าง มีกุด ศวรร ๒ หนวครึ่ง ๒ ชนัทจึงเป็น ๕ หนว ให้เอา ๒ หนวครึ่งไปบวกกับ ที่ ๕ ชนัทหารได้ตอนต้น จึงได้เป็นความกว้างของชนัทศวรรวม ๒ ตัว เมื่อได้ศวรรเป็นชนัท ๆ ได้ ๕ ชนัท ดังกล่าวแล้ว ต่อแต่นั้น ก็ให้พบชนัท (คือศวรรที่ติดไว้ทั้ง ๕ ชน) ทั้ง ๕ ชนัทนั้น เป็น ๓ ส่วน ให้ตัดอักษณกุดในส่วนกลาง แล้วจึงตัดกุดที่หลัง ตอนตัดกุดอย่า คัดทางกุดก่อน ให้ตัดทางอักษณกุดเสียก่อน เพราะถ้าตัดทางกุด ก่อน ก็จะเสียใช้ไม่ได้. เวลาคะเอาชนัททั้ง ๕ มาเย็บติดกันรว้ง อย่าให้ผิด เราควรจำให้ได้ว่า ทั้งหมดมีอยู่ ๕ ชนัทด้วยกัน คือ:—

๑. ชนัทกลางมีกุดติดอยู่ ๒ ข้าง และอักษณกุด.

๒. ชนัทรอง คือชนัทที่ติดกับชนัทกลางมีอยู่ ๒ ชนัท มี กุดและอักษณกุดติดอยู่ข้างเดียว.

๓. ชนัทริมสุด ๒ ข้างไม่มีกุด มีแต่อักษณกุด (คำว่า กุด แปลว่า กะทงใหญ่ อักษณกุด แปลว่า กะทงเล็ก หรือกะทงกึ่ง) เมื่อ

เย็บติดกันทุกชั้นแล้ว จึงให้ตัดอนุวาทกว้าง ๕ นิ้ว มาเย็บติดทริม
โดยรอบ เวลายเย็บอนุวาทอย่าให้ติดทางด้านตะเข็บ ให้ติดทางด้าน
นอกของตะเข็บ. เมื่อกล้าวโดยย่อแล้ว ได้ใจความว่า เบื้องต้นให้
ตัดผ้าออกเป็น ๕ ชั้น คือตัวกลาง ๑ กับตัวริมคู่ ๒ ซ้างรวม ๓ ชั้น
ให้ตัดเท่ากัน ตัวรองคือตัวติดกับตัวกลาง ๒ ตัวให้ตัดเท่ากัน แล้ว
จึงให้ตัดกุดีและอัทมกุดีในภายหลัง ดังที่อธิบายมานี้ จะดมมคติ
วิธีตัดให้ดู ดังนี้:-

ดมมคติว่าผู้ที่จะครอง มีศอกยาววัดได้ ๑๗ นิ้วครึ่ง (ให้ใช้
นิ้วฟุต) ให้ตง ๑๗ นิ้วครึ่งลง แล้วให้เอา ๖ ศอกคูณ ได้ผลลัพธ์ ๑๐๕
นิ้ว แล้วให้คิดเผื่อตะเข็บอีก ๒ นิ้วครึ่ง เอาไปบวกกับ ๑๐๕ นิ้ว
เป็น ๑๐๗ นิ้วครึ่ง. คิดเป็นเนื้อทกุดีและอนุวาทเดี่ยว ๒๐ นิ้ว แล้วให้
เอา ๒๐ คูณ ๑๐๗ นิ้วครึ่ง คงเหลือ ๘๗ นิ้วครึ่ง แล้วให้เอา ๕ ชั้นท
หาร ๘๗ นิ้วครึ่ง ได้ผลลัพธ์ ๑๗ นิ้วครึ่ง. ตัวกลางมีกุดี ๒ ซ้าง รวมกัน
ได้ ๕ นิ้ว ให้เอา ๕ ไปบวกกับ ๑๗ นิ้วครึ่ง จึงได้ ๒๒ นิ้วครึ่ง เป็น
ความกว้างของชั้นทกลาง. ชั้นทรอง ๒ ชั้นท ชั้นทหนึ่ง ๆ มี
กุดีเดี่ยว ๒ นิ้วครึ่ง ให้เอาไปบวกกับ ๑๗ นิ้วครึ่ง ได้ผลลัพธ์ ๒๐ นิ้ว
เป็นความกว้างของชั้นทรอง. ชั้นทริมคู่ ๒ ชั้นทมีอนุวาทด้วย
ชั้นทละ ๕ นิ้ว จึงให้เอา ๕ บวกกับ ๑๗ นิ้วครึ่ง จึงได้ ๒๒ นิ้วครึ่ง
เป็นความกว้างของชั้นทริมตัวหนึ่ง ๆ. เมื่อรวมแล้วได้ใจความ
ดังนี้:-

๑. ชันท์กต่าง ให้ตัดมากกว่า ๒๒ นิ้วครึ่ง ยาว ๗๐ นิ้ว ๑ ฝน.
๒. ชันท์รอง ให้ตัดมากกว่า ๒๐ นิ้ว ยาว ๗๐ นิ้ว ๒ ฝน.
๓. ชันท์ริมตุ้ด ให้ตัดมากกว่า ๒๒ นิ้วครึ่ง ยาว ๗๐ นิ้ว ๒ ฝน.
๔. ต่อจากนั้นให้ตัดกุดีและอักษณกุดีจากชันท์นั้น ๆ ทั้ง ๕ ชันท์ เวลาคัดกุดีและอักษณกุดี (กะทง) ให้ตัดในชันท์นั้น ๆ กว้างขนาด ๒ นิ้วครึ่ง หรือจะใช้กดกไม้ขีดเป็นขนาดก็ได้. ก่อนแต่จะตัดอักษณกุดี ให้พับเป็น ๓ ส่วน แล้วให้ตัดในส่วนกลางดังกล่าวแล้ว.
๕. เย็บให้ติดกันเรียบร้อย แล้วจึงติดอนุวาทภายหลัง อนุวาทที่จะเย็บติดกันนั้น ให้ใช้ผ้ากว้าง ๕ นิ้ว ส่วนยาวเอาจนรอบขอบของจักร.
๖. เสร็จแล้วจึงให้ตัดรังคุมไว้ขวา ตัดไว้ซ้าย จงดูในแบบ.
๗. เมื่อเย็บเสร็จแล้ว ถ้าจะคิดหักตอนตะเข็บยื่นออกเดี่ยวแล้ว ก็คงเป็นจักรประมาณกว้าง ๖๘ นิ้ว ยาว ๑๐๕ นิ้ว

การตัดสบง

การตัดสบงก็ให้คิดโดยวิธีเดียวกัน เว้นแต่เวลายัดผ้า จะตัดออกเป็นชันท์ ๆ ถ้าตัดเป็นจักรชันท์หนึ่ง ๆ ให้ยาว ๗๐ นิ้ว ถ้าจะตัดเป็นสบงก็ตัดตามมตชันท์หนึ่ง ๆ ให้ยาว ๓๕ นิ้ว และไม่ตองติดคุมและรังคุม นอกนั้นเหมือนกันทั้งหมด. สบงเมื่อตัดแล้ว คิดหักตอนตะเข็บออกแล้ว ก็คงเป็นสบงกว้าง ๓๔ นิ้ว ยาว ๑๐๕ นิ้ว.

อีกวิธีหนึ่ง

วิธีตัดอย่างง่าย ๆ ให้วัดเอาขนาดศอกของผู้ที่จะครองนั้น
กะดังนี้:—

๑. ชนัททกวาง กับชนัททริมสุดทั้ง ๒ ข้าง ถ้าตัดจั่ว ก็ให้วัด
ชนัททหนึ่ง ๆ กว้าง ๑ ศอก ๖ นิ้ว ยาว ๔ ศอก ๓ ชนัททรวมกว้าง
๓ ศอก ๑ คืบ ๖ นิ้ว.

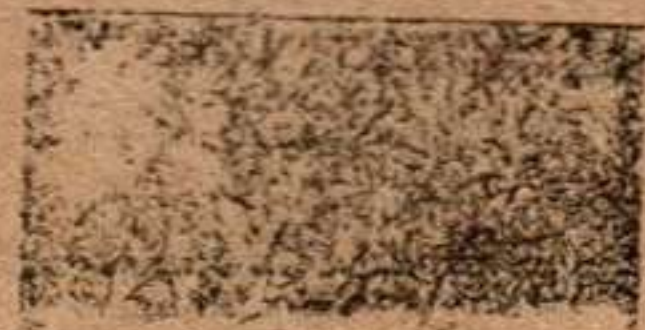
๒. ชนัททรอง คือตัดจากชนัททกวาง ๒ ข้าง ชนัททหนึ่ง ๆ
กว้าง ๑ ศอก ๓ นิ้ว ยาว ๔ ศอก ๒ ชนัทท รวมกว้าง ๒ ศอก ๖ นิ้ว.

๓. ตัดจากนั้น ก็ให้ตัดกุดีและอัททกุดีตามแบบดังกล่าวแล้ว
ในจั่วข้างต้น.

๔. การตัดดบังก็อย่างเดียวกับจั่ว เป็นแต่เวดาคัดชนัททให้
ลดความยาวของชนัททหนึ่ง ๆ ลงเป็น ๒ ศอกเท่านั้น.

สีททรงอนุญาต

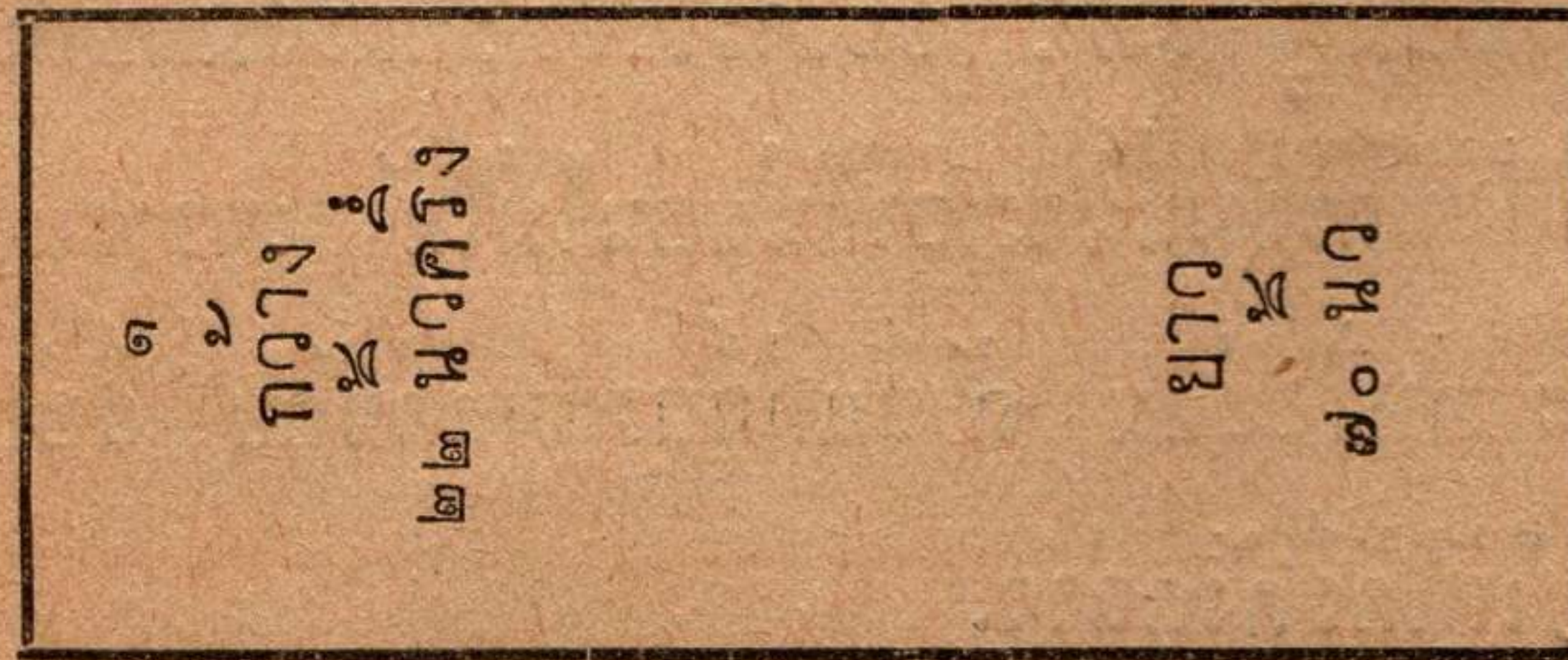
จั่ว ทรงอนุญาตให้ย้อมด้วยสี ๒ ชนิด คือ:— สีเหลืองเจือ
แดงเข้ม ๑ สีเหลืองหม่นเช่นสีแก่นขนุน ที่เรียกว่ากรก ๑ และห้าม
ไม่ให้ย้อมด้วยสีเหลือง คือ: สีคราม สีเหลืองดวน สีแดงดวน สี
บานเย็น สีชมพู สีดำ. อนึ่งจะใช้สีกรกผสมกับสีแดง สีเหลือง ก็
ได้. แต่ดวนผสมนั้นจะเอาแน่นอนไม่ได้ เพราะแล้วแต่ว่า สีที่ได้
มานั้น จะแก่หรืออ่อน ถ้าแก่เกินไปก็ผสมแต่ดวน สีอ่อนก็ใช้ผสมมาก
ข้อสำคัญให้ได้ดังกล่าว.

๕๕
ครั้งที่ ๑

แสดงวิธีตัดจิวร เป็นผ้า ๕ ชั้น ที่เรียกว่าขณฑ

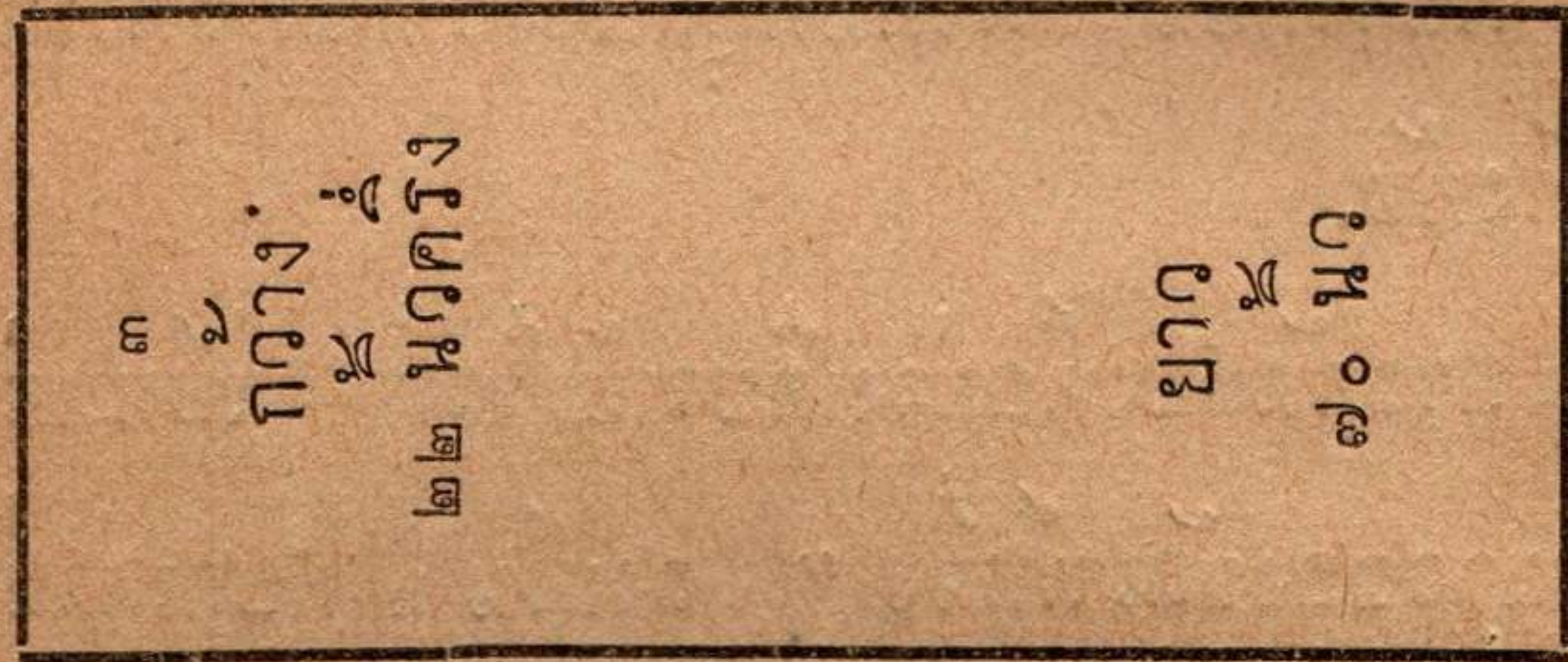
ขณฑริม

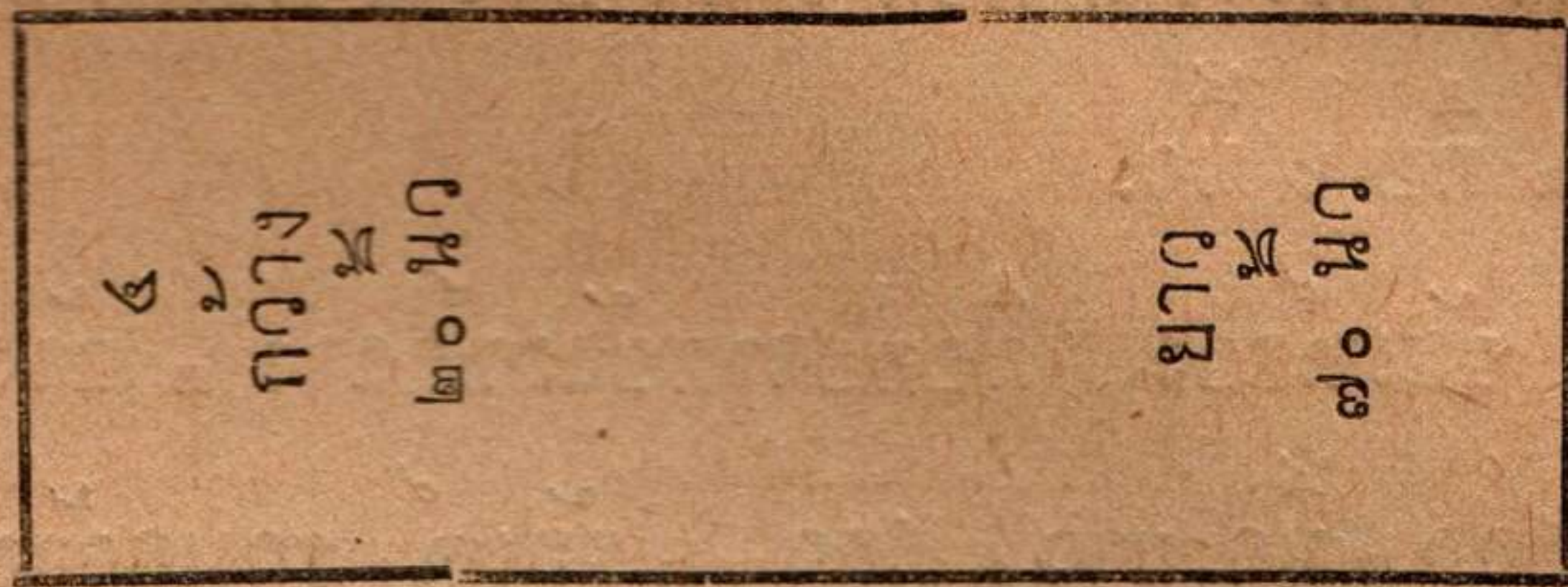
ขณฑกรของ

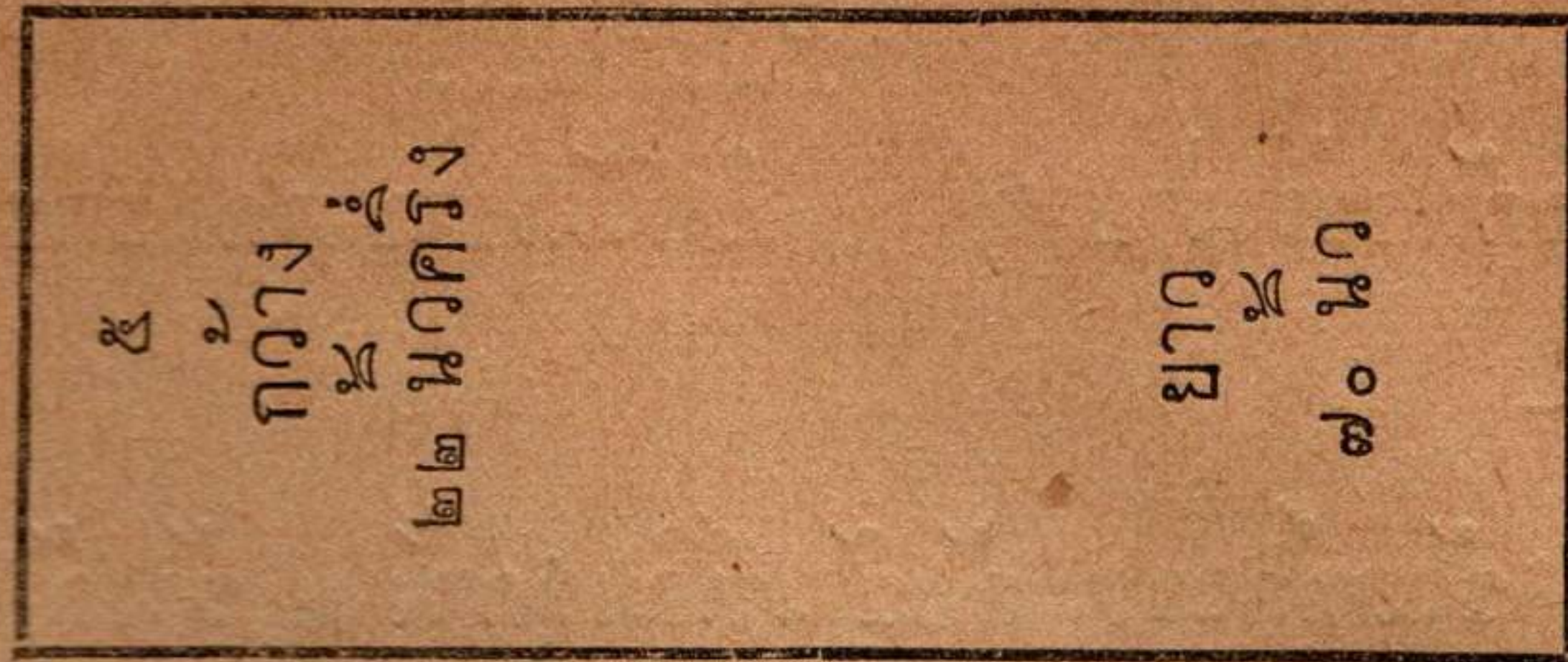
ขณฑกกลาง

ขณฑกรของ

ขณฑริม

ขณฑที่ ๑-๓-๕ ขณฑยาวเท่ากัน ขณฑที่ ๒-๔ ขณฑยาวเท่ากัน

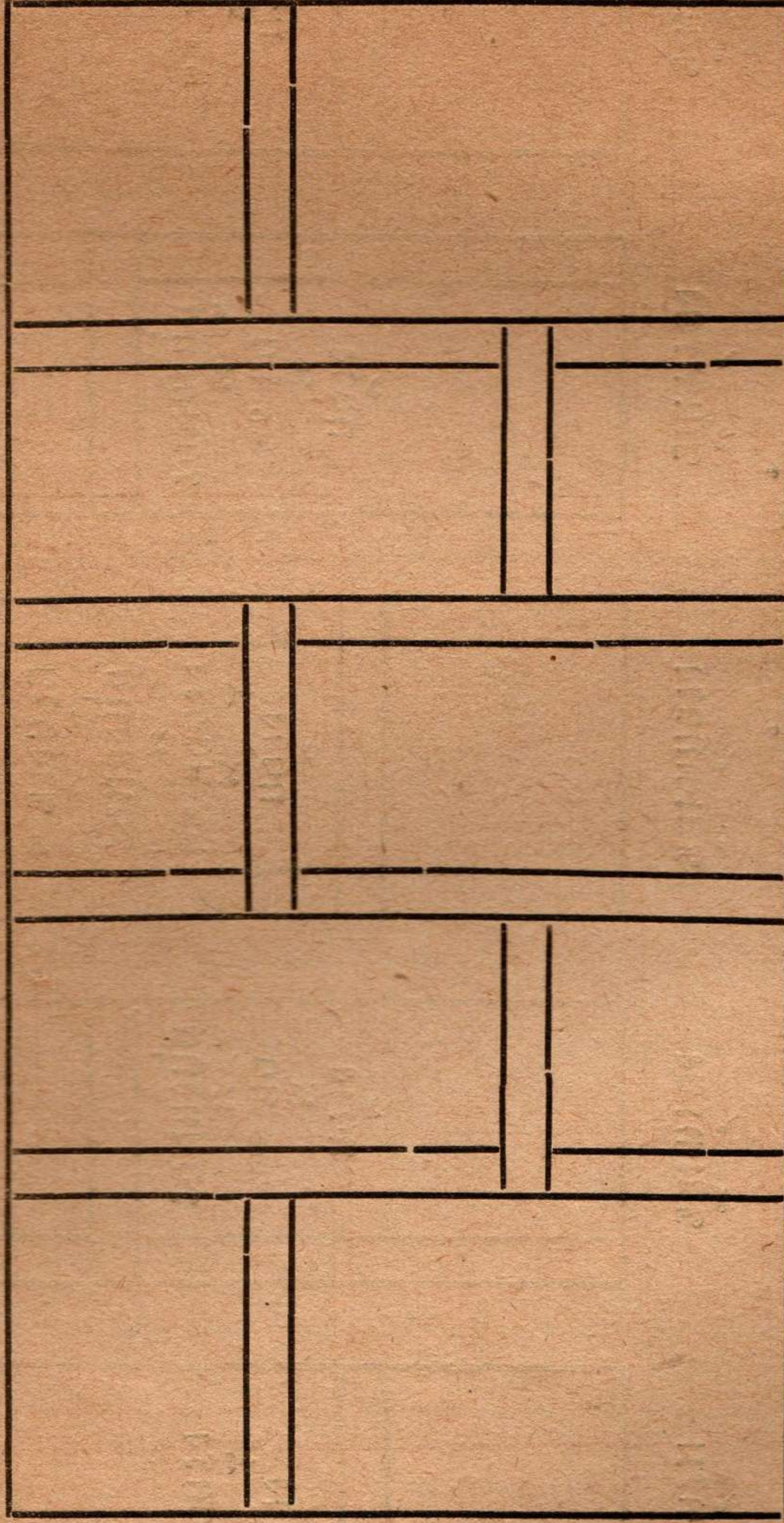
รูปที่ ๒

แสดงตัวอย่างตัดกุสและอัทธกุส

ชั้นที่ ๑	ชั้นที่ ๒	ชั้นที่ ๓	ชั้นที่ ๔	ชั้นที่ ๕
กว้าง ๒๒ นิ้ว กว้าง	กว้าง ๒๐ นิ้ว รวมทงกุส	กว้าง ๒๒ นิ้ว รวมทงกุส ๒ ข้างด้วย	กว้าง ๒๐ นิ้ว รวมทงกุส	กว้าง ๒๒ นิ้ว กว้าง

รูป
กรงท ๓

แสดงเข้บติดกันแล้ว แต่ยังไม่ได้ติดอนุวาค

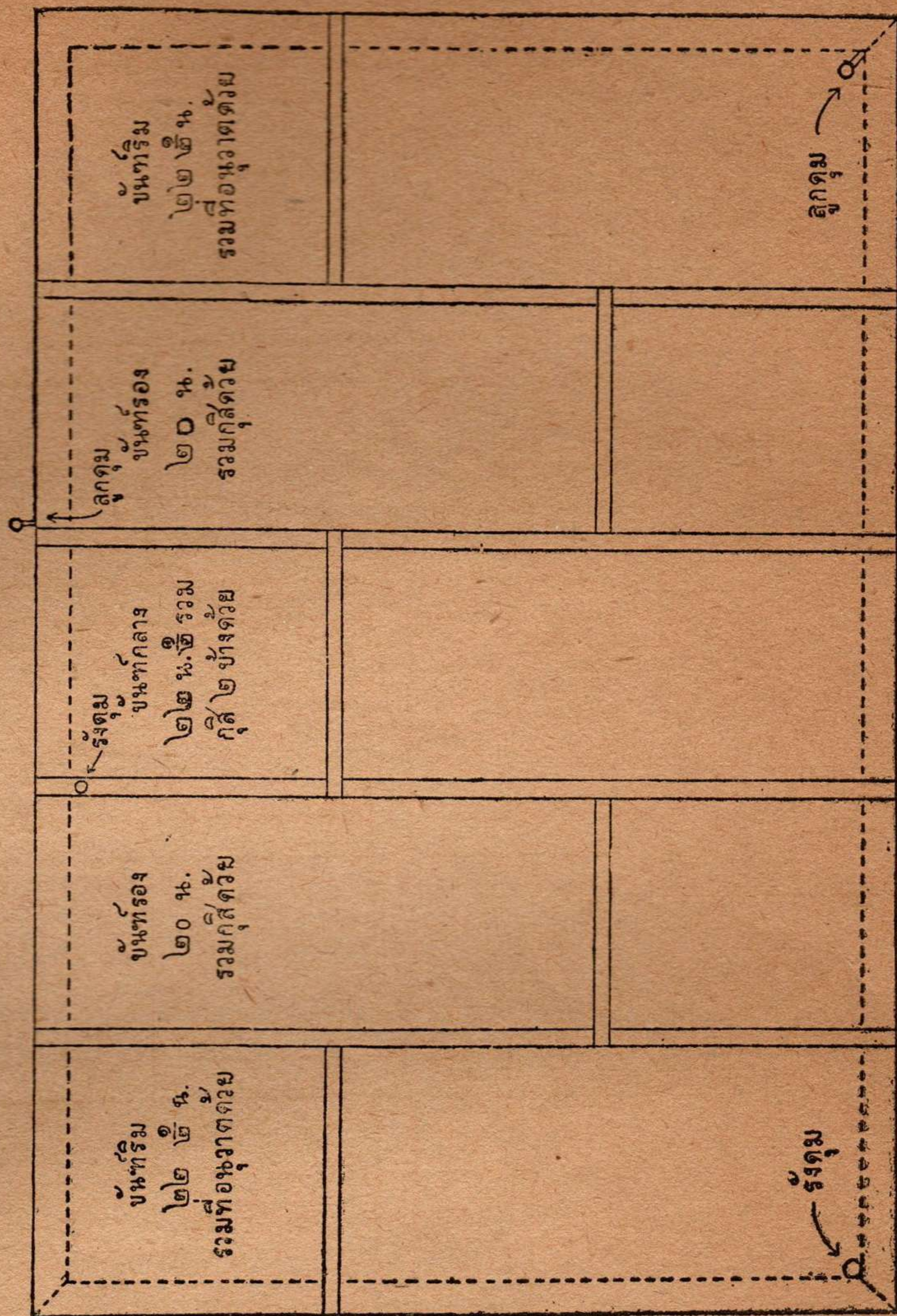

ประมาณกว้าง ๒๘ นิ้ว ยาว ๓๐๕ นิ้ว

๕
ครวท

แสดงตัวอย่างจาร ๕ จัณท์ ขางบนด้านใน!

๔. เจ็บอุนาตแต่^๑โดยเรยบรอย ประมาณกว้างยาว ๒๕x๑๐๕ มม

ตามรูปแบบ ใช้ขนาดกว้าง ๕ นิ้ว กุดีกว้าง ๒-๒ นิ้ว (๒ พดฺครั้ง)

ร. พ. มหามกุฎฯ หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร ถนนพระสุเมรุ พระนคร

นายพินิจ อุตสาราญ ผู้พิมพ์โฆษณา ๒๔๘๓

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร

ถนนพระสุเมรุ อำเภอพระนคร

นายพิณ ฐิติสาร คุ้มสาร คุ้มสาร

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๕๓